ĪPAŠAIS ZIŅOJUMS 24/2026 LV

ES finansējums inovācijām un konkurētspējai

Ierobežota koncentrēšanās uz "tirgum tuviem" pasākumiem pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" prioritātes "vadošā loma rūpniecībā" ietvaros

CURIA RATIONUM
EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA

Saturs

Punkts

01–20 | Galvenie vēstījumi 01

01–10 | Kāpēc šī joma ir svarīga

11–20 | Mūsu konstatējumi un ieteikumi

21–112 | Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem 02

21–40 | Finansējuma piešķiršana netika sistemātiski vērsta uz projektiem ar vislielāko inovācijas un mēroga paplašināšanas potenciālu

23–24 | Komisijas veiktajā inovatoru, tostarp MVU, vajadzību analīzē netika pienācīgi ņemtas vērā darba programmas izstrādē

25–29 | Finansējums "Vadošā loma rūpniecībā" peļņu gūstošajiem dalībniekiem tikai daļēji atbalstīja inovācijas darbības, kas bija tuvu tirgum

30–34 | Koncentrēšanās uz inovācijām ar zemu gatavības pakāpi neveicināja to ieviešanu tirgū vai mēroga paplašināšanu

35–38 | Kritērijs "ietekme" netika piemērots konsekventi, izvēloties projektus ar ekonomisko potenciālu un paplašināšanas iespējām

39–40 | MVU reti vada sadarbības projektus, un atbilstības kritēriji nebija izstrādāti, lai veicinātu inovācijas spēju

41–94 | Programmā "Apvārsnis 2020" tika ieviesti īpaši instrumenti tirgus ieviešanai, taču to panākumi bija ierobežoti

43–49 | Joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā EIB grupas pārvaldītie finansēšanas instrumenti efektīvi veicināja inovāciju un komercializācijas rezultātus

50–54 | MVU instruments nodrošināja efektīvu atbalstu tehnoloģiju nodošanai, bet tam bija tikai ierobežoti rezultāti attiecībā uz ieviešanu tirgū.

55–57 | Komisijas iniciatīvām un rīkiem, kas atbalsta zināšanu nodošanu, bija ierobežota pamanāmība un ietekme

58–60 | Pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" ieviesto jauno rīku efektivitāte vēl nav pierādīta

61–62 | Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" uzraudzības sistēma pienācīgi nesekoja līdzi dalībnieku ekonomiskajai veiktspējai vai inovācijas spējām

63–73 | Programmas mērķi un rādītāji nebija izstrādāti, lai novērtētu dalībnieku ekonomisko sniegumu un inovatīvo potenciālu, kā arī neļāva tos izmērīt

74–94 | Komisijas uzraudzība nav vērsta uz konkrētām struktūrām un nav ilgtermiņa.

95–112 | “Apvārsnis 2020” *ex post* novērtējumā netika novērtēts programmas ieguldījums dalībnieku ekonomiskajā sniegumā vai inovācijas jaudā.

98–105 | “Apvārsnis 2020” regulā nebija paredzēts veikt ietekmes novērtējumu attiecībā uz dalībniekiem

106–112 | Pieņēmumi un metodoloģiskie jautājumi Komisijas *ex post* novērtējumos, iespējams, ir izraisījuši pārāk optimistiskus rezultātus

Pielikumi

Annex I. Par revīziju

Annex II. Šajā revīzijā pārbaudīto projektu izlase

Annex III. Inovācijas un digitalizācijas atbilstības kritēriji saskaņā ar MVUG

Annex IV. Salīdzinājums – “Apvārsnis 2020” salīdzinājumā ar “Apvārsnis Eiropa”

Annex V. Mūsu aptauja programmas “Apvārsnis 2020” dalībniekiem

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

01

Galvenie vēstījumi

Kāpēc šī joma ir svarīga

01 Inovācijas spējām un ekonomiskajiem rādītājiem ir cieša divvirzienu saikne: inovācijas veicina ekonomisko izaugsmi, palielinot ražīgumu, atverot jaunus tirgus un uzlabojot konkurētspēju, savukārt ekonomiskā stabilitāte rada investīcijas un pieprasījumu, kas nepieciešami turpmākām inovācijām, tādējādi veidojot pozitīvu ciklu, kas nodrošina ilgtspējīgu labklājību. Uzņēmuma spēja ieviest inovācijas ("inovācijas spēja") palielina tā ražošanas apjomu, rada augstas pievienotās vērtības darbavietas un uzlabo globālo konkurētspēju, tādējādi kļūstot par būtisku faktoru ilgtermiņa attīstībā.

02 "Apvārsnis 2020" bija ES vadošā pētniecības un inovāciju programma laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam. Tās galvenais mērķis bija veicināt uz zināšanām un inovācijām balstītas sabiedrības un ekonomikas attīstību visā ES, piesaistot papildu ieguldījumus pētniecībā un inovācijās (P&I) un atbalstot ES pētniecības un inovāciju mērķu sasniegšanu[1].

03 Regulā (ES) Nr. 1291/2013 (pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" regula) ir noteiktas trīs programmas prioritātes: "Zinātnes izcilība", "Sabiedrības problēmu risināšana" un "Vadošā loma rūpniecībā", kuru mērķis bija labāk izmantot Eiropas rūpniecisko potenciālu, veicot pētniecību, inovāciju un tehnoloģiju attīstību dažādās nozarēs.

[1] Regulas (ES) Nr. 1291/2013 1. pants.

04 Tā kā kopējais budžets bija 79 miljardi EUR (kas ietver pamatfinansējuma 77 miljardi EUR apmērā, kā arī papildu finansējumu kodolpētniecībai Euratom programmas ietvaros[2]), pamatprogramma "Apvārsnis 2020" veidoja 54 % no daudzgadu finanšu shēmas (DFS) izdevumu kategorijas "Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai". Prioritātei "vadošā loma rūpniecībā" bija piešķirts budžets aptuveni 17 miljardu EUR apmērā (jeb 22 % no kopējā programmas "Apvārsnis 2020" budžeta). Šī prioritāte tika īstenota ar trīs konkrētu mērķu kopumu. Gandrīz 80 % no šīs prioritātes budžeta tika piešķirti konkrētajam mērķim – sasniegt vadošo lomu sešās pamattehnoloģijās un rūpnieciskajās tehnoloģijās (LEIT). Tā ir arī joma, kas, visticamāk, nodrošinās finansējumu tirgum tuviem pētniecības un inovācijas pasākumiem (***1. attēls***).

[2] Regula (ES) Nr. 1291/2013 un Regula (Euratom) Nr. 1314/2013.

1. attēls | Prioritāte "Vadošā loma rūpniecībā" – konkrētie mērķi

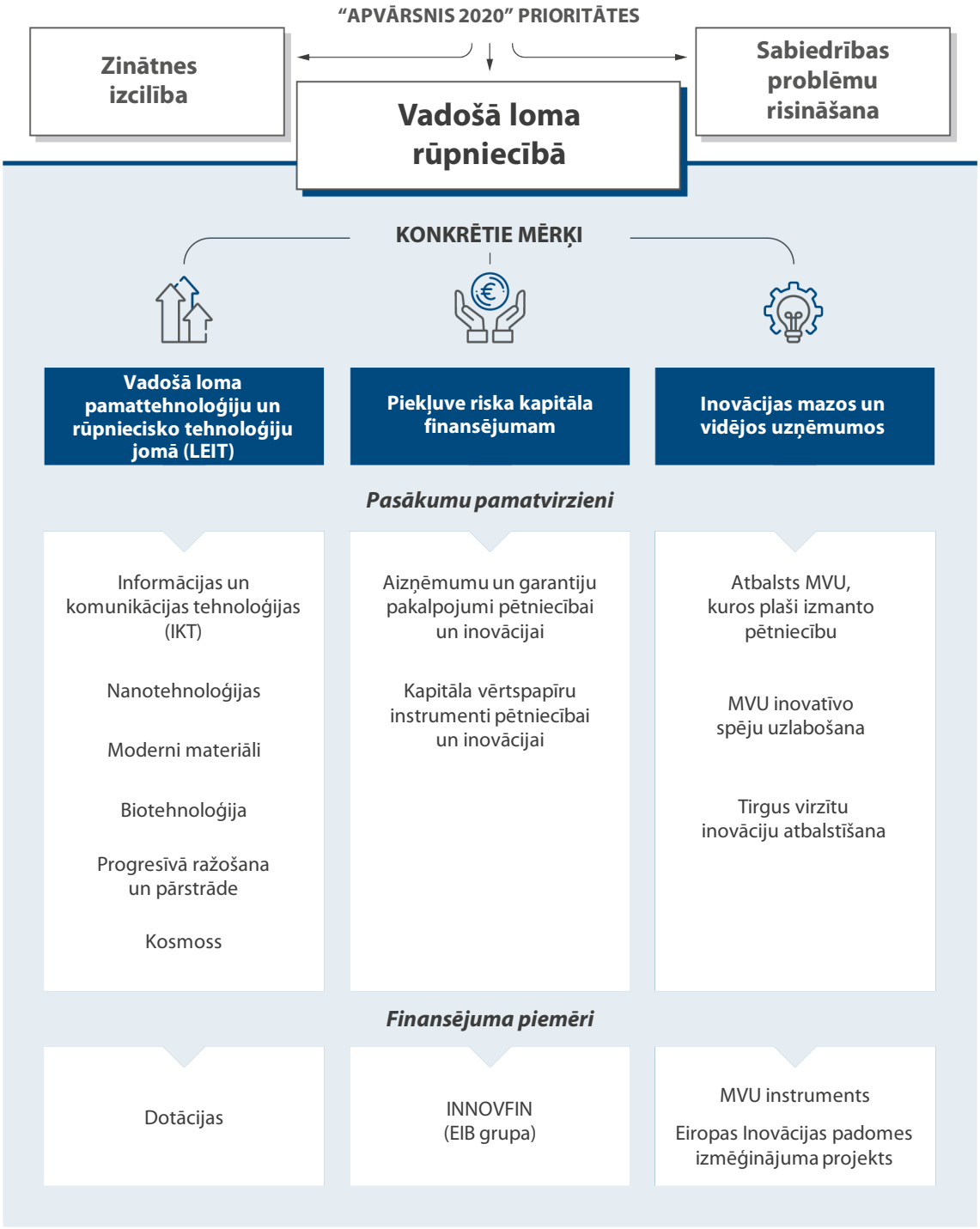

Avots: ERP, pamatojoties uz "Apvārsnis 2020" regulu.

05 Saskaņā ar Dragi ziņojumu par Eiropas konkurētspēju pētniecībai un inovācijai ir būtiska nozīme ES konkurētspējas, izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā. Ziņojumā ir uzsvērta nepieciešamība stiprināt Eiropas vadošo lomu tehnoloģiju jomā, uzlabot apstākļus privātām investīcijām pētniecībā un inovācijā un veicināt pētniecības rezultātu ieviešanu un pamanāmību plašākā ekonomikā. Tajā konstatēts, ka galvenā problēma ir inovācijas plaisa ar Amerikas Savienotajām Valstīm un Ķīnu, jo īpaši moderno tehnoloģiju jomā.

06 Reaģējot uz to un kā daļu no tiesību aktu priekšlikumiem par 2028.–2034. gada DFS, Komisija plāno izveidot Eiropas Konkurētspējas fondu (EKF), kas ir cieši saistīts ar šo fondu, bet ir atšķirīgs, un turpināt gaidāmo pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa" kā atsevišķu programmu.

07 EKF kopā ar programmu "Apvārsnis Eiropa" ir paredzēts "lai tie darbotos kā investīciju spēja Eiropas konkurētspējas stiprināšanai tehnoloģijās un stratēģiskās nozarēs, kas ir kritiski svarīgas ES konkurētspējai, sākot no sadarbīgas pētniecības līdz izvēršanai, inovācijai, rūpniecības un infrastruktūras izvēršanai un ražošanai, tai skaitā prasmēm, un lai atbalstītu projektus un uzņēmumus, arī MVU, jaunuzņēmumus, lielākus uzņēmumus, universitātes un pētniecības struktūras, vienlaikus darbojoties kā sviras instruments, kas privāto, institucionālo un valsts investīciju piesaistīšanai izmanto budžeta instrumentus"[3]. Kopumā EKF un pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" plānotais budžets ir aptuveni 409 miljardi EUR (362 miljardi EUR 2025. gada cenās), kas veido aptuveni 21 % no kopējā ierosinātā 2028.–2034. gada DFS budžeta 1984 miljardu EUR apmērā (1763 miljardi EUR 2025. gada cenās). Cieši saistot programmas "Apvārsnis Eiropa" komponenti "konkurētspēja" ar Eiropas Konkurētspējas fondu (ECF), Komisija cenšas nodrošināt arī vienmērīgāku pāreju no pētniecības uz inovācijām, jaunuzņēmumu izveidi un uzņēmumu izaugsmi.

08 2014.–2020. gada periodā pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" prioritātes "Vadošā loma rūpniecībā" galvenais mērķis bija finansēt pētniecības un inovācijas pasākumus, kas uzņēmumiem un jo īpaši MVU (maziem un vidējiem uzņēmumiem) palīdzēja stiprināt to inovācijas un izaugsmes potenciālu. Tāpēc ir ļoti svarīgi novērtēt tās efektivitāti, atbalstot Eiropas uzņēmumus inovatīvu produktu un pakalpojumu laišanā tirgū, lai varētu gūt pieredzi, kas noderēs, īstenojot EKF un attiecīgās "Apvārsnis Eiropa" daļas 2028.–2034. gadā.

09 2026. gada pirmajā ceturksnī mēs sniedzām atzinumus par Komisijas priekšlikumiem gan attiecībā uz EKF, gan "Apvārsnis Eiropa", kā arī par tās priekšlikumu ieviest horizontālo rezultātu novērtēšanas sistēmu (atzinums Nr. 01/2026, atzinums Nr. 02/2026 un atzinums Nr. 10/2026). Vajadzības gadījumā savā ziņojumā mēs atsaucamies uz šiem atzinumiem.

10 Plašāka vispārīga informācija un sīkāka informācija par revīzijas tvērumu un pieeju ir sniegta ***I pielikumā***.

---

[3] COM(2025) 555.

Mūsu konstatējumi un ieteikumi

11 Komisija pienācīgi atspoguļoja ES stratēģiskās prioritātes pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" darba programmās prioritātei "Vadošā loma rūpniecībā". Tomēr joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā dalībnieku vajadzības, konsultācijās gūtās atziņas vai izpildinstitūciju sniegtā atgriezeniskā saite tika ņemtas vērā darba programmu izstrādē vai uzaicinājumu izstrādē. Šīs bažas atspoguļojās arī ieinteresēto personu atsauksmēs, kas iekļautas Komisijas starpposma novērtējumā par programmu "Apvārsnis 2020". Kopumā šie faktori var būt ierobežojuši Komisijas spēju noteikt tēmas, kas būtu varējušas labāk risināt inovatīvu dalībnieku (un jo īpaši MVU) konkrētās vajadzības (***23***–***24*** punkts).

12 Kopumā prioritātes "Vadošā loma rūpniecībā" puse finansiālā atbalsta bija paredzēta tirgum tuvinātām darbībām ar augstāku tehnoloģiju attīstības līmeni. Turklāt aptuveni puse finansējuma tika atvēlēta bezpeļņas organizācijām, tādējādi ierobežojot privātā sektora sviras efektu. Lai gan peļņas struktūras, tostarp MVU, veidoja vairāk nekā trīs ceturtdaļas no visiem dalībniekiem, mēs konstatējām, ka finansējums LEIT tehnoloģijām un "inovācijai MVU" bija koncentrēts tikai uz dažiem simtiem dalībnieku. Tomēr tās galvenokārt bija bezpeļņas organizācijas, kas iesaistījās dažādos sadarbības projektos, pētniecības organizācijas, kā arī augstākās un vidējās izglītības iestādes. Šīs organizācijas bieži guva labumu no augstākās finansējuma likmes (līdz 100 %), kas nozīmē, ka šim atbalstam nebija stimulējošas ietekmes, lai piesaistītu privātās investīcijas (***25***–***29*** punkts).

13 Mēs arī konstatējām, ka daudzi uzaicinājumi, kas definēti darba programmās saskaņā ar prioritāti "Vadošā loma rūpniecībā", bija vērsti uz vidējiem tehnoloģiskās gatavības līmeņiem (TGL), koncentrējoties uz validāciju un demonstrēšanu attiecīgajās nozarēs. Tādējādi programmas "Apvārsnis 2020" kopējā ietekme uz komercializāciju un darbības paplašināšanu jau plānošanas posmā bija ierobežota. Pašreizējā pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" šī situācija nav būtiski mainījusies. Tikmēr, lai atbalstītu inovācijas vēlākās stadijās, Komisija ir ieviesusi jaunas programmas, kas dotāciju finansējumu papildina ar kapitāla ieguldījumiem un galvenokārt aptver augstākus TGL līmeņus. Galvenais instruments šajā jomā ir Eiropas Inovāciju padome (EIP), un jo īpaši tās galvenā riska kapitāla ieguldījumu struktūra – EIP fonds. Tomēr šie instrumenti darbojās atsevišķi un nebija sistemātiski saistīti ar dotāciju finansētiem pamatprogrammas "Apvārsnis 2020"/pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" projektiem, ierobežojot pat tehniski veiksmīgu vidēja līmeņa TGL projektu spēju panākt progresu no vidēja posma izstrādes līdz komercializācijai, kas ir gatava tirgum (***30***–***34*** punkts).

14 Komisija piemēroja juridiskā pamata noteiktos kritērijus, novērtējot priekšlikumus un projekta īstenošanas rezultātus; savā izlasē mēs konstatējām, ka atlases procesā netika konsekventi izmantots "ietekmes" kritērijs. Tomēr mēs konstatējām, ka MVU sadarbības projektos (kas veido gandrīz 80 % no "Apvārsnis 2020" finansējuma) reti darbojās kā projektu koordinatori, tādējādi ierobežojot savu ietekmi uz projekta virzību, intelektuālā īpašuma tiesībām vai tā radīšanu, kā arī komerciālo izmantošanu. Turklāt vairāk nekā trešdaļa mūsu izlasē iekļauto MVU kā galveno motivāciju pieteikties un piedalīties minēja sadarbības tīklu veidošanu ar nozares galvenajiem dalībniekiem, nevis inovācijas. Visbeidzot, ne "Apvārsnis 2020" regulā, ne darba programmās nav noteiktas nekādas atbilstības prasības, kas saistītas ar dalībnieku inovācijas spējām. Rezultātā finansējums ne vienmēr tika piešķirts tiem dalībniekiem vai projektiem, kuriem bija vislielākais inovāciju potenciāls. Pašreizējā pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" šī situācija nav mainījusies (***35***–***40*** punkts).

15 Viens no prioritātes "vadošā loma rūpniecībā" konkrētajiem mērķiem bija stiprināt MVU piekļuvi riska finansējumam, kas ir ES līmeņa inovācijas virzītājspēks. Šajā sakarā programmā "Apvārsnis 2020" tika izveidots finanšu instruments "Piekļuve riska finansējumam". Šis instruments tika īstenots, izmantojot InnovFin produktu grupu, un ietvēra plašu parāda, garantiju, kapitāla un konsultāciju produktu klāstu. Tomēr joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā šie Eiropas Investīciju bankas (EIB) pārvaldītie finansējuma instrumenti efektīvi veicināja inovāciju un komercializācijas rezultātus. Mūsu revīzija parādīja, ka MVU nesaņēma lielāko daļu finansējuma, kas tika izmaksāts, izmantojot EIB pārvaldītos InnovFin instrumentus (***41***–***49*** punkts).

16 MVU instruments nodrošināja efektīvu atbalstu tehnoloģiju pārnesei, taču rezultāti attiecībā uz ieviešanu tirgū bija ierobežoti finansējuma problēmu, nepietiekamas rezultātu izmantošanas plānošanas, normatīvo šķēršļu un ierobežotas tehnoloģiju pārneses kapacitātes dēļ. Šie pastāvīgie šķēršļi turpināja samazināt programmas ilgtermiņa ietekmi. Komisija ieviesa arī tādus instrumentus kā intelektuālā īpašuma tiesības, Cordis, tīmekļa vietnes un "Inovāciju radars", lai atbalstītu projektu rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, jo īpaši MVU vajadzībām. Tomēr izplatīšanas pasākumus ietekmēja ierobežotā atpazīstamība, kas samazināja atbalsta saņēmēju iespējas izmantot projekta rezultātus un kavēja inovāciju plašāku ieviešanu, turklāt šie pasākumi ne vienmēr tika pienācīgi dokumentēti. Mēs arī konstatējām, ka Komisija vēl nebija novērtējusi to rīku efektivitāti, ko izmanto, lai veicinātu tehnoloģiju pārneses izplatīšanu un izmantošanu un ES finansēto pētījumu rezultātu pārņemšanu tirgū (***50***–***60*** punkts).

1. ieteikums

Veicināt tehnoloģiju pārnesi, stiprināt inovatīvu risinājumu pārņemšanu tirgū un atbalstīt izplatīšanas pasākumus

Attiecībā uz 2028.–2034. gada pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa" un Eiropas Konkurētspējas fondu, kur tiks izmantoti kopīgi uzaicinājumi veikt tirgum tuvus pasākumus, Komisijai:

a) darba programmu un uzaicinājumu sagatavošanas procesā jāpārorientē atbalsts uz priekšlikumiem ar augstāku tehnoloģiskās gatavības līmeni;

b) labāk jāatspoguļo darba programmās finansējuma vajadzības, pamatojoties uz pieejamajiem datiem;

c) projektu atlasē konsekventi jāpiemēro ietekmes kritērijs;

d) jāprecizē mērķi attiecībā uz peļņas vienību un MVU dalību, tostarp noteikumi par to uzraudzību deleģēšanas nolīgumos ar īstenošanas partneriem, piemēram, EIB grupu;

e) jāuzlabo un jāpaplašina mērķtiecīgi pasākumi, kas atbalsta inovatīvu risinājumu ieviešanu tirgū; un

f) jāpastiprina atbalsts izplatīšanas un izmantošanas pasākumiem, lai uzlabotu projektu rezultātu atpazīstamību, pieejamību un komerciālo izmantošanu, īpašu uzmanību pievēršot MVU.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2028. gada 1. ceturksnis.

17 Attiecībā uz jomu "Vadošā loma rūpniecībā", tāpat kā citās programmas "Apvārsnis 2020" daļās, Komisija projekta noslēgumā neizvērtēja ES finansēto pētniecības darbību rezultātus. Dalībniekiem bija jāiesniedz galīgais projekta ziņojums, kurā bija jāiekļauj izplatīšanas un izmantošanas plāni, taču Komisija ne tikai sistemātiski neizvērtēja viņu pētījumu rezultātus, bet arī nepārbaudīja šo plānu izpildi. Mēs arī neatradām nekādus pierādījumus tam, ka Komisija būtu mēģinājusi novērtēt ES finansēto pētījumu komercializācijas un paplašināšanas potenciālu projekta īstenošanas laikā vai pēc tā pabeigšanas. Tā rezultātā Komisijai trūka pierādījumu bāzes, lai pieņemtu lēmumu par turpmāku finansējuma piešķiršanu projektiem ar komerciālu vai paplašināšanas potenciālu. Saskaņā ar ierosināto programmu "Apvārsnis Eiropa" 2028.–2034. gadam Komisija plāno turpināt pārbaudes tikai projekta noslēguma posmā, neveicot sistemātisku pētniecības rezultātu novērtēšanu vai strukturētu turpmāko uzraudzību pēc projekta pabeigšanas (*78*–*88* punkts).

2. ieteikums

Mērķfinansējums, lai atbalstītu ienākšanu tirgū un izvēršanu

Attiecībā uz programmu "Apvārsnis Eiropa" 2028.–2034. gadam un Eiropas Konkurētspējas fondu, kā arī uz tirgum tuviem pasākumiem katrā kopējās politikas jomā Komisijai:

a) pēc ES finansēto pasākumu pabeigšanas, pamatojoties uz pētniecības rezultātu sistemātisku novērtējumu, jānosaka projekti ar lielu komerciālo potenciālu un paplašināšanas iespējām; un

b) jāizstrādā un jāievieš mērķtiecīgas finansēšanas programmas, lai atbalstītu to uzņēmumu ienākšanu tirgū un darbības paplašināšanu, kuri ir spēlējuši galveno lomu agrākos ES finansētos pētniecības projektos, kuru rezultātiem ir novērtēts augsts komerciālais potenciāls.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

18 Mērķi un rādītāji, ko Komisija izmantoja pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" prioritātes "vadošā loma rūpniecībā" uzraudzībai, bija nepietiekami. Nebija izvirzīti darbības mērķi, lai novērtētu progresu konkrētu programmas "Apvārsnis 2020" mērķu sasniegšanā. Rādītāji bija saistīti ar iznākumiem, nevis rezultātiem vai ietekmi, un tie neuzraudzīja atbalstīto struktūru ekonomisko sniegumu. Komisijas izstrādātajā nākamās daudzgadu finanšu shēmas (DFS) rezultātu novērtēšanas sistēmas projektā lielākajai daļai ierosināto rādītāju programmai "Apvārsnis Eiropa" pēc 2027. gada, kas attiecas uz jomu "vadošā loma rūpniecībā", joprojām piemīt tā pati nepilnība (*63*–*73* punkts un *78* punkts).

19 Saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020" Komisija nevāca datus par dalībnieku inovācijas spēju vai ekonomisko sniegumu. Tas, iespējams, ir ierobežojis spēju novērtēt, vai ES finansējums uzņēmumiem, jo īpaši MVU, ir radījis ekonomisku vērtību. Lai gan pašreizējā pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" salīdzinājumā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020" tika veiktas metodoloģiskas izmaiņas, šī situācija joprojām pastāv. Turklāt nav pieejami dati par to, vai Eiropas Investīciju fonda (EIF) InnovFin finanšu produkti ir veicinājuši inovācijas MVU. Mēs uzskatām, ka nav iespējams veikt visaptverošu un jēgpilnu novērtējumu par ES finansētas pētniecības efektivitāti inovācijas un izaugsmes atbalstīšanā, pamatojoties uz nepareiziem un nepilnīgiem uzraudzības datiem (*74*–*78* un *89*–*94* punkts).

3. ieteikums

Pamatprogrammas “Apvārsnis” programmu uzraudzības sistēmas pārplānošana un racionalizēšana

Attiecībā uz 2028.–2034. gada pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” Komisijai ir jāpārstrukturē un jāracionalizē sava uzraudzības sistēma, lai tiktu vākti un reģistrēti dati, kas būtu piemēroti jēgpilnam ES pētniecības finansējuma ietekmes novērtējumam vairākos plānošanas periodos. Lielāka nozīme ir jāpiešķir arī tam, lai uzraudzītu ilgtermiņa ietekmi uz dalībniekiem. Tajā ir jāiekļauj atbalstīto organizāciju inovācijas spēja un komercorganizāciju ekonomiskie rādītāji.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

20 Komisija 2024. gadā veica pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” *ex post* novērtējumu saskaņā ar tās labāka regulējuma pamatnostādnēm. Mēs konstatējām, ka novērtējumā tika secināts, ka dalība programmā uzlaboja uzņēmumu ekonomiskos rādītājus tikai zināmā mērā, pamatojoties uz izlasi, un vispār neietekmēja uzņēmumu inovācijas spējas. Tā vietā novērtējumā galvenā uzmanība tika pievērsta programmas “Apvārsnis 2020” ietekmei uz izaugsmi un konkurētspēju ES līmenī, galvenokārt izmantojot makroekonomiskos un mikroekonomiskos modeļus. Tā kā novērtējumā nav ņemta vērā uzņēmuma līmeņa perspektīva, tas ierobežo novērtējuma lietderību turpmāko programmu izstrādes uzlabošanā. Visbeidzot, pieņēmumi un metodoloģiskie jautājumi šajos modeļos un vairāku rādītāju pamatā esošajos datos samazināja analīzes ticamību un, iespējams, veicināja pārāk pozitīvu novērtējuma rezultātu (***95***–***112*** punkts).

4. ieteikums

Novērtēt ES pētniecības finansējuma ietekmi uz dalībnieku ekonomisko sniegumu un inovācijas spēju

Attiecībā uz pašreizējo pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” Komisijai ir jāturpina izstrādāt metodes, lai novērtētu ES pētniecības un inovācijas finansējuma ietekmi, īpašu uzmanību pievēršot dalībnieku ekonomiskajai veiktspējai un inovācijas spējām.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2031. gads.

02

Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

Finansējuma piešķiršana netika sistemātiski vērsta uz projektiem ar vislielāko inovācijas un mēroga paplašināšanas potenciālu

21 "Apvārsnis 2020" regulā paredzēts, ka Komisijai ir jāidentificē konkrēti inovāciju šķēršļi, ar kuriem saskaras MVU[4], jāveicina "vadošā loma rūpniecībā" uzņēmējdarbības atbalstam, tostarp mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kā arī jāpiesaista aktīva rūpniecības nozares līdzdalība, vienlaikus saglabājot atvērtību jauniem dalībniekiem. Visās šajās jomās ir jāņem vērā lietotāju vajadzības[5]. Darba programmās ir noteiktas prioritātes un attiecīgie uzaicinājumi iesniegt pieteikumus. Pēc tam projekti tika atlasīti, izmantojot īpašus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem atlases kritērijiem.

22 Šajā sadaļā tiek izvērtēts, cik lielā mērā Komisijas darba programmas un uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ņēma vērā dalībnieku, jo īpaši MVU, vajadzības un konkrētos šķēršļus, ar kuriem tie saskārās prioritātes "vadošā loma rūpniecībā" ietvaros. Tajā tiek arī izvērtēts, kā tika identificēti projekti ar ekonomisko potenciālu un izaugsmes iespējām, kā arī tas, vai šādu projektu finansēšanai tika noteiktas pareizās prioritātes.

---

[4] I pielikuma II daļa, prioritāte *Vadošā loma rūpniecībā*.

[5] Preambulas 20. un 34. punkts, kā arī I pielikuma II daļas a) apakšpunkts.

Komisijas veiktajā inovatoru, tostarp MVU, vajadzību analīzē netika pienācīgi ņemtas vērā darba programmas izstrādē

23 Sagatavojot programmas "Apvārsnis 2020" darba programmas prioritātei "vadošā loma rūpniecībā", Komisija izmantoja portfeļa analīzi, pētījumus par tehnoloģiju un tirgus tendencēm, novērtējumus un ietekmes novērtējumus, kā arī projektu uzraudzības rezultātus, ko papildināja apspriešanās ar dalībvalstīm. Tā arī organizēja iekšējās ideju ģenerēšanas sesijas un sanāksmes par prioritāšu noteikšanu, kā arī konsultējās ar līgumiskajām publiskā un privātā sektora partnerībām, izmantojot attiecīgās partnerības padomes. Turklāt notika apspriešanās ar padomdevējām struktūrām, tehnoloģiju platformām, ieinteresēto personu apvienībām, konkrētiem Komisijas ekspertiem un ekspertiem dalībvalstīs. Galīgās tematiskās prioritātes pieņēma komiteja, kuras sastāvā bija Komisijas atbildīgie ģenerāldirektorāti un dalībvalstu pārstāvji.

24 Kopumā tā rezultātā tika izstrādātas pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" darba programmas, kas pienācīgi atspoguļoja ES stratēģiskās prioritātes attiecībā uz prioritāti "vadošā loma rūpniecībā". Mēs izdarījām turpmāk minētos secinājumus:

- tas, cik lielā mērā dalībnieku, jo īpaši MVU, vajadzības tika sistemātiski analizētas un pārvērstas uzaicinājumu dizainā, nebija skaidri redzams revīzijas laikā izskatītajos dokumentos. Jo īpaši joprojām nebija skaidrs, kā apspriedēs, tirgus tendenču analīzē vai pieprasījuma analīzes pētījumos gūtie ieskati tika izmantoti lēmumu pieņemšanā vai kā MVU atsauksmes ietekmēja darba programmu galīgo saturu;

- Komisijas ziņojumos par uzaicinājumu īstenošanu galvenā uzmanība bija pievērsta novērtēšanas procesa procesuālajiem aspektiem, kā arī tika sniegti ieteikumi un rīcības plāni. Komisija sniedza arī piemērus, kas ilustrē, kā konsultatīvo grupu ieteikumi tika ņemti vērā turpmākajās darba programmās. Tomēr netika iesniegti dokumenti, kas apliecinātu, kā tiek noteiktas uzaicinājumu prioritātes un kā tās tiek iekļautas uzaicinājumu izstrādē;

- sadrumstalotā pārvaldība starp Komisiju un īstenošanas aģentūrām vēl vairāk ierobežoja pierādījumu efektīvu izmantošanu darba programmas sagatavošanā. Lai gan Komisija bija atbildīga par politikas izstrādi un lielu daļu programmas īstenoja tieši pati, dažu pasākumu īstenošana tika deleģēta izpildaģentūrām. Šīs aģentūras nebija tieši iesaistītas minētās komitejas darba programmu pieņemšanā, kas nozīmē, ka to vērtīgie ieteikumi, iespējams, netika ņemti vērā programmu izstrādē.

- pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" starpposma novērtējumā[6] paziņotās ieinteresēto personu atsauksmes liecināja, ka tās darba programmu sagatavošanas procesu neuzskata par vienādi pārredzamu vai iekļaujošu, jo tematiskajās jomās konsultāciju prakse nav bijusi vienmērīga un pastāv uzskats, ka lielāki dalībnieki ir īstenojuši lielāku ietekmi attiecībā uz uzaicinājumu tematiem.

Finansējums "Vadošā loma rūpniecībā" peļņu gūstošajiem dalībniekiem tikai daļēji atbalstīja inovācijas darbības, kas bija tuvu tirgum

"Vadošā loma rūpniecībā" attiecās uz visu pētniecības darbību spektru, nevis tikai uz tuvām tirgum darbībām

25 Programmas "Apvārsnis 2020" mērķis bija aptvert visu darbību spektru – sākot no pētniecības un tehnoloģiju attīstības līdz demonstrēšanai un inovācijām, – ieskaitot visus pētniecības un inovāciju ķēdes posmus. Pētniecības un inovāciju pasākumi, kā arī to finansējuma apjomi atšķīrās atkarībā no pasākuma veida, ņemot vērā tādus faktorus kā pasākuma attīstības stadija un mērķis, kā arī atbalsta saņēmēju profils. Tas atspoguļo principu, ka darbībām, kas ir tuvākas tirgum, ir jāpiesaista lielāka daļa papildu finansējuma no citiem, galvenokārt privātiem finansējuma avotiem (***2. attēls***).

[6] 1. pielikums.

2. attēls | Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" darbību galvenie veidi un atbalsta saņēmēju finansējuma likmes

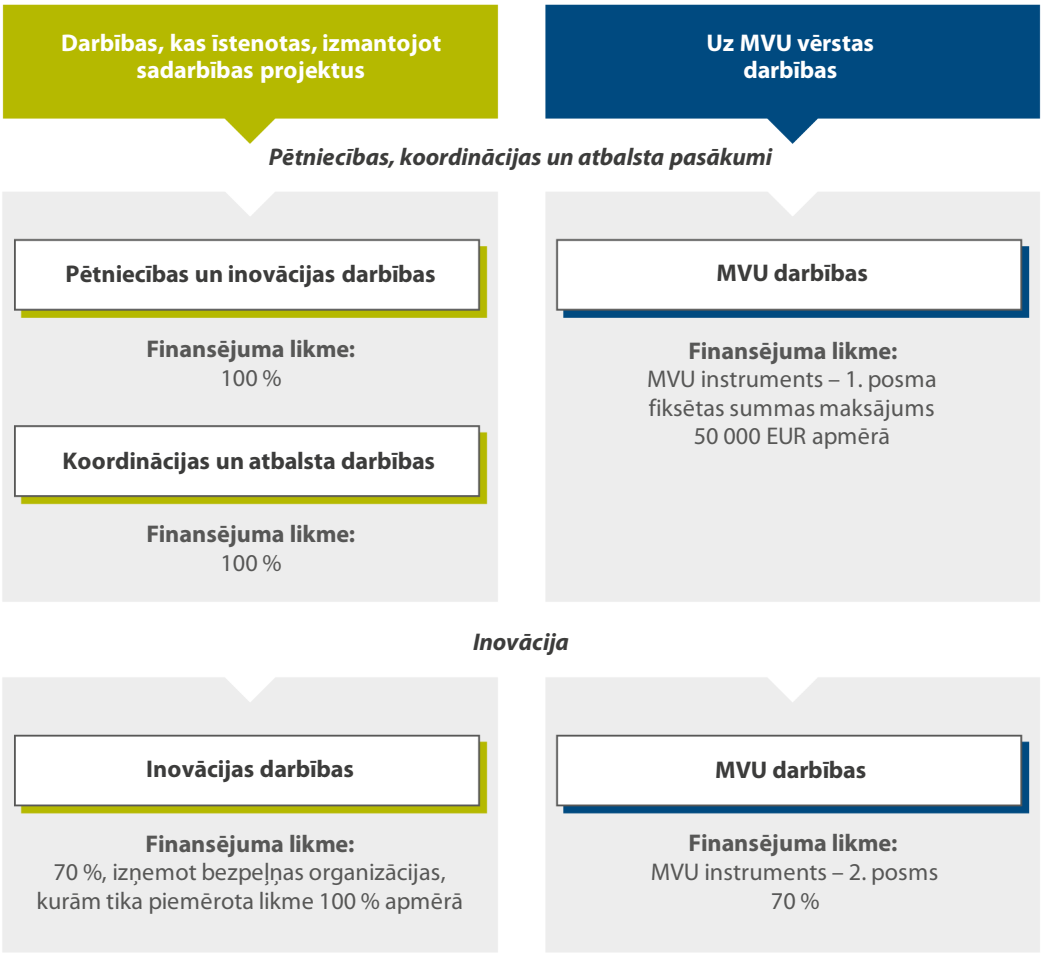

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

26 Mūsu analīze par finansējumu LEIT darbībām, jo īpaši nanotehnoloģijām, progresīviem materiāliem, biotehnoloģijai, progresīvai ražošanai un pārstrādei (NMBP) un informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT) atbilstoši prioritātei "Vadošā loma rūpniecībā", liecina, ka nedaudz vairāk nekā puse finansējuma (aptuveni 54 %) ir piešķirta "pētniecības", "koordinācijas un atbalsta" darbībām. Šādi pasākumi parasti attiecas uz inovācijas cikla iepriekšējiem posmiem. Aplūkojot NMBP darbības, redzams arī tas, ka inovācijas pasākumi bija nozīmīgāki progresīvās ražošanas un pārstrādes jomā, savukārt pētniecības un koordinācijas pasākumi vairāk dominēja nanotehnoloģiju, progresīvu materiālu un biotehnoloģijas jomā. Tāpat aptuveni puse (52 %) finansiālā atbalsta no "Inovācijas darbībām" un "MVU darbībām" bija paredzēta tirgum tuviem pasākumiem ar augstāku tehnoloģiskās attīstības līmeni.

Apmēram puse no programmas "Vadošā loma rūpniecībā" finansējuma tika piešķirta bezpeļņas organizācijām

27 Saskaņā ar programmu "Apvārsnis 2020" jebkura juridiska persona, neatkarīgi no tās reģistrācijas vietas, varēja piedalīties pasākumā, ja tika ievēroti "Apvārsnis 2020" regulā un attiecīgajās darba programmās noteiktie nosacījumi[7]. Attiecībā uz dotācijām standarta attiecināmības nosacījums paredzēja, ka jābūt vismaz trim neatkarīgiem tiesību subjektiem, kas veic uzņēmējdarbību dažādās dalībvalstīs vai asociētajās valstīs. Tomēr dažām darbībām (piemēram, MVU instrumenta vai "Apvārsnis 2020" līdzfinansējuma darbībām, vai citos pienācīgi pamatotos gadījumos[8]) bija nepieciešama tikai viena juridiskā persona. Tās tiek dēvētas par "pasākumiem ar vienu saņēmēju".

28 Projektos, kas attiecas uz LEIT tehnoloģijām (NMBP un IKT) un "Inovāciju MVU", piedalījās aptuveni 14 500 juridisko personu. Kopumā peļņas struktūras (tostarp MVU) veidoja aptuveni trīs ceturtdaļas (76 %) no visiem dalībniekiem (***3. attēls***).

3. attēls | Dalībnieku veidi projektos, kas tiek īstenoti programmu LEIT un "Inovācijas MVU" ietvaros

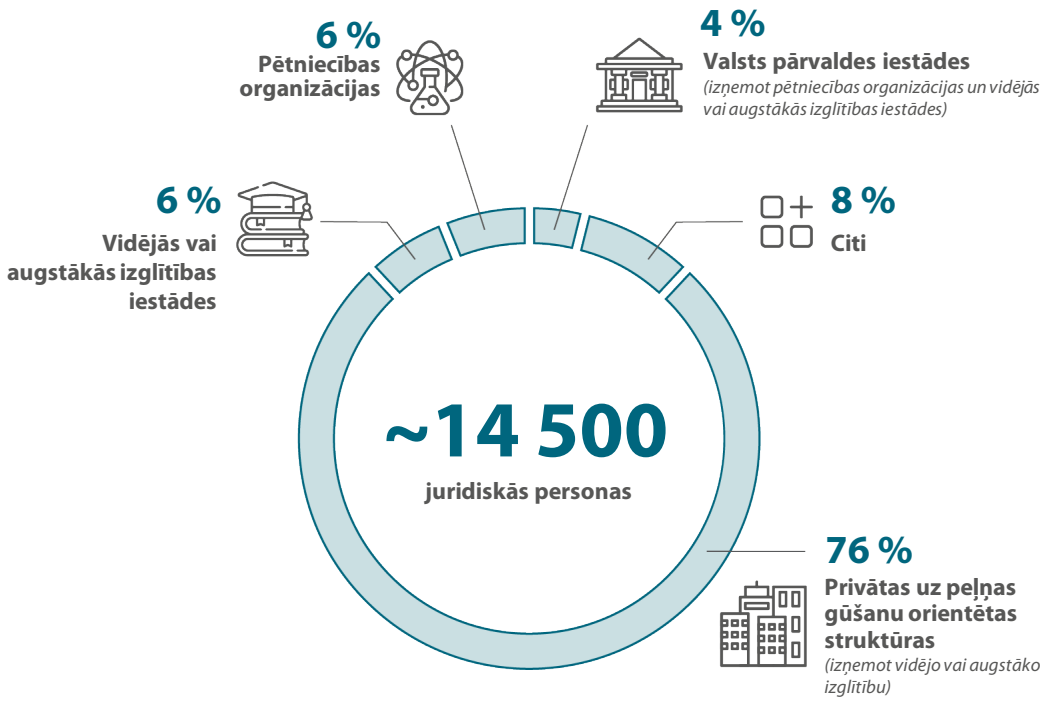

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

---

[7] Regulas Nr. 1024/2013 7. pants

[8] Turpat, 9. pants.

29 Tomēr mēs novērojām finansējuma koncentrāciju — puse no kopējā atbalsta LEIT tehnoloģijām un "inovācijām MVU" tika piešķirta aptuveni 550 organizācijām (3,8 % dalībnieku). Tomēr tās galvenokārt bija bezpeļņas organizācijas, kas iesaistījās dažādos sadarbības projektos, pētniecības organizācijas, kā arī augstākās un vidējās izglītības iestādes. Piemēram, 10 pētniecības organizācijas, kas saņēma vislielāko atbalsta apjomu, piedalījās vairāk nekā 1 700 projektos no kopumā 6 115 projektiem (28 %). Šīs organizācijas bieži vien saņēma finansējumu pēc visaugstākās likmes (līdz pat 100 %), kas nozīmē, ka šim atbalstam nebija nekāda stimula piesaistīt privātās investīcijas pētniecībā un inovācijās (*4. attēls*).

4. attēls | Atbalsta koncentrācija LEIT un "inovācija MVU"

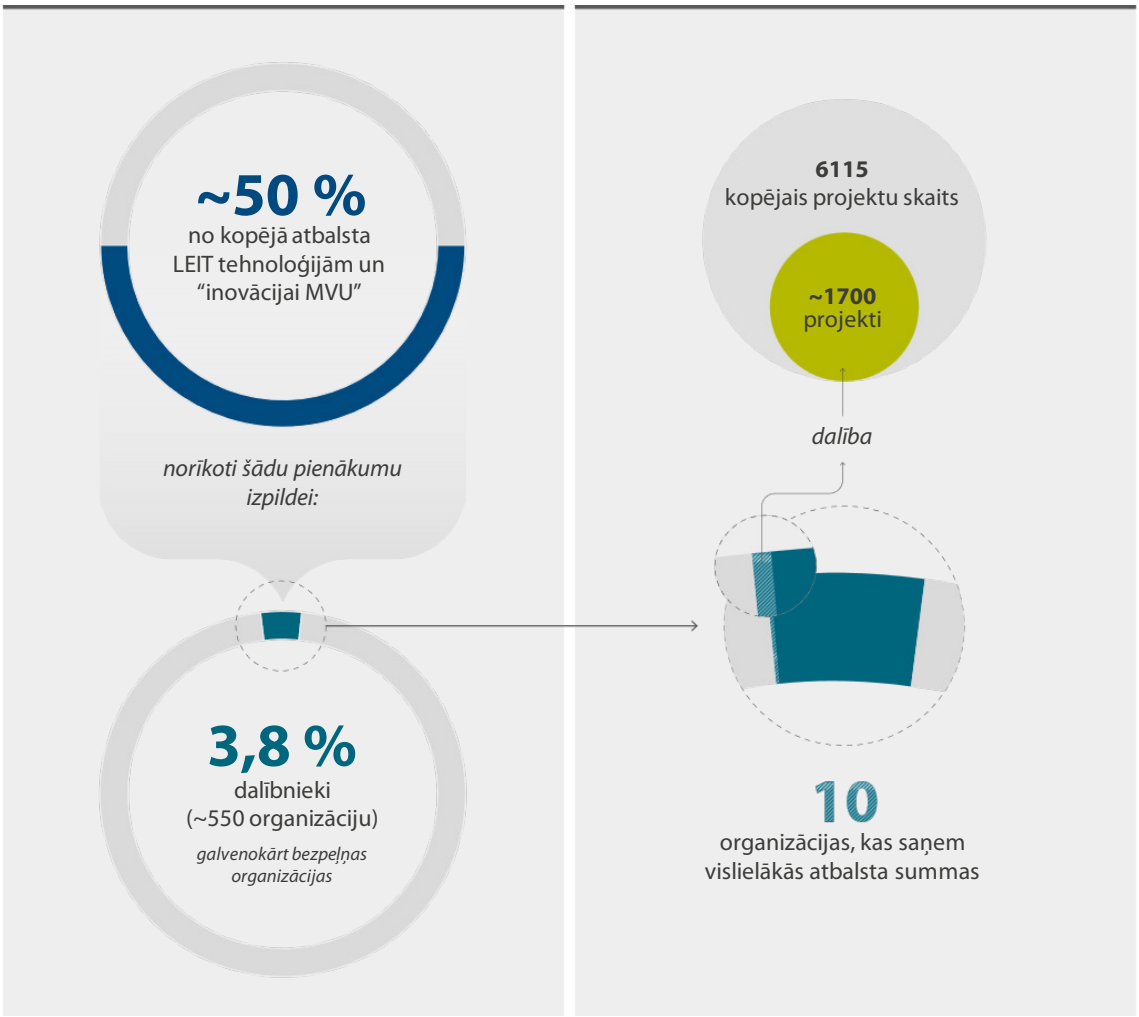

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

Koncentrēšanās uz inovācijām ar zemu gatavības pakāpi neveicināja to ieviešanu tirgū vai mēroga paplašināšanu

30 "Apvārsnis 2020" regula[9] paredz, ka Komisijai jāatbalsta MVU visā inovāciju ciklā, izmantojot dažādus finansējuma instrumentus, tostarp dotācijas, balvas, iepirkumus un finanšu instrumentus. Tajā ir norādīts, ka programmas "Apvārsnis 2020" ietvaros finanšu instrumentiem ir jābūt galvenajam ES atbalsta veidam tirgum tuvu esošām darbībām.

31 "Tehnoloģiju pārnese" ir sistemātisks process, kurā tehnoloģijas tiek pārnestas no laboratorijas vides uz ekspluatācijas apstākļiem. Lai klasificētu tehnoloģiju gatavību, Komisija izmanto tehnoloģiju gatavības līmeņu skalu (TGL). Parasti inovācijas attīstības līmenis virzās no konceptuālajiem pētījumiem (1.–4. TGL) caur prototipa izstrādi (5.–7. TGL) līdz pirmskomerciālajai un komerciālajai ieviešanai (8.–9. TGL) (***5. attēls***).

[9] 34. apsvērums un 10. pants.

5. attēls | Tehnoloģijas attīstības pakāpes novērtēšana

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas informāciju.

32 Daudzi uzaicinājumi, kas definēti darba programmās saskaņā ar prioritāti "vadošā loma rūpniecībā", bija vērsti uz tehnoloģijām, kas atrodas TGL vidusposmā (5.–6. TGL), pievēršot uzmanību to validācijai un demonstrēšanai attiecīgajās nozarēs. Lai gan ar šādām darbībām tika atbalstīta tehnoloģiju attīstība, tās parasti neattiecās uz darbībām, kas ir cieši saistītas ar komerciālu izvēršanu.

33 Mēs konstatējām, ka daži darba programmās iekļautie pasākumi daļēji novērsa šo nepilnību, sniedzot atbalstu MVU inovāciju cikla vēlākajos posmos. Tomēr daudzi citi projekti, tostarp plānotie sadarbības projekti, parasti koncentrējās uz attīstības posmiem, kas atbilst agrīnajam vai vidējam TGL līmenim. Mūsu izlasē, kas sastāvēja no 18 sadarbības projektiem, 13 projekti savos dotāciju līgumos skaidri norādīja mērķa TGL līmeņus. No tiem 3 projekti norādīja, ka to darbības galvenokārt notiek 4.–8. TGL līmeņos, savukārt 10 projekti norādīja, ka darbības, visticamāk, koncentrēsies uz 5.–7. TGL līmeņiem un galvenokārt būs saistītas ar 6. TGL līmeni. Tādējādi programmas "Apvārsnis 2020" kopējā ietekme uz komercializāciju un darbības paplašināšanu jau plānošanas posmā bija ierobežota.

34 Raugoties nākotnē, mēs arī konstatējām, ka pašreizējā pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa" joprojām galvenokārt ir vērsta uz vidēja līmeņa TGL pasākumiem (5.–7. TGL). Tikmēr, lai atbalstītu inovācijas vēlākās stadijās, Komisija ir ieviesusi jaunas programmas, kas dotāciju finansējumu papildina ar kapitāla ieguldījumiem un aptver galvenokārt 7.–9. TGL līmeņus. Galvenais instruments šajā sakarā ir Eiropas Inovācijas padomes (EIP) izmēģinājuma projekts un jo īpaši tās galvenais riska kapitāla investīciju mehānisms – EIP fonds. Tomēr šie instrumenti darbojas atsevišķi un netika sistemātiski saistīti ar "Apvārsnis 2020" projektiem, kas tiek finansēti no dotācijām, tādējādi ierobežojot pat tehniski veiksmīgu vidēja TGL līmeņa projektu spēju pāriet no attīstības vidusposma uz tirgum gatavu komercializāciju.

Kritērijs "ietekme" netika piemērots konsekventi, izvēloties projektus ar ekonomisko potenciālu un paplašināšanas iespējām

35 Saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020" projektu priekšlikumus vērtē pēc trim piešķiršanas kritērijiem[10]: izcilība, ietekme, īstenošanas kvalitāte un efektivitāte. Šie kritēriji ir atspoguļoti darba programmā un uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus nosacījumos. Mēs izpētījām, kā Komisija izmantoja "ietekmes" kritēriju, lai identificētu projektus ar ekonomisko potenciālu un paplašināšanas iespējām, kā arī to, kā šis aspekts tika novērtēts projektu izvērtēšanas procesā. Šajā nolūkā mēs izskatījām lielāko daļu (30) "novērtējuma kopsavilkuma ziņojumu" par atlasītām tēmām, kas saistītas ar mūsu 33 projektu izlasi (***II pielikums***).

[10] Regulas Nr. 1024/2013 15. pants

36 “Ietekmes” kritērija analīze mūsu izlasē parādīja sekojošo:

- projekta vērtētāji sistemātiski neizvērtēja ietekmi, ņemot vērā darba programmā un uzaicinājumā izklāstītās prasības; tā vietā viņi balstījās uz alternatīvām pārbaudes sarakstiem, kas pilnībā neatspoguļoja noteiktos kritērijus, kas, iespējams, varēja izraisīt neoptimālus lēmumus par finansējuma piešķiršanu un vājāku saskaņotību ar politikas prioritātēm; un

- vērtētāju komentāru detalizācijas pakāpe un garums ievērojami atšķīrās. Lielās atšķirības vērtētāju komentāros mazina novērtējumu ticamību un pārskatāmību, kā arī var palielināt strīdu, atkārtotu iesniegšanu vai sūdzību rašanās iespējamību.

37 Mēs konstatējām, ka projektu paredzamā ekonomiskā ietekme (t. i., apgrozījums un nodarbinātība, kas jāsasniedz līdz projekta beigām) un to paplašināšanas potenciāls tika novērtēts tikai retos gadījumos (3 no 30 ziņojumiem). Pusei no mūsu izlasē iekļautajiem projektiem (15 no 30 ziņojumiem) piešķirtie vērtējumi bija balstīti arī uz apgrozījumu un darbinieku skaitu, bet nebija paskaidrots, kā šie vērtējumi tika noteikti. Vēl 12 ziņojumos bija piešķirts kopējās “ietekmes” novērtējums, taču bez pamatojuma par katram atsevišķajam rādītājam piešķirto punktu skaitu vai paskaidrojuma par to, kā tika aprēķināts kopējais novērtējums šim kritērijam. Ja nav skaidras revīzijas izsekojamības, kas parādītu, kā vērtētāji novērtēja paredzamo ietekmi un apstiprināja priekšlikumus, piešķirtie punkti var šķist patvaļīgi, un to uzticamība var būt apšaubāma.

38 “Ietekme” joprojām ir piešķiršanas kritērijs saskaņā ar pašreizējo pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”, un tā joprojām ir pamatā pētniecības un inovācijas darbību izvērtēšanai. Attiecībā uz 2028.–2034. gada programmu “Apvārsnis Eiropa”[11] Komisija ierosina, lai ES pētniecības un inovācijas finansējums būtu balstīts uz izcilības apsvērumiem un piešķiršanas kritērijos ir jāņem vērā arī īstenošanas aspektu iespējamā ietekme un efektivitāte. Saskaņā ar mūsu atzinumu par pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” priekšlikumā ir skaidrāk jānosaka, ka pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” finansējuma pamatā būs šādi principi: ierosināto pasākumu izcilība vai kvalitāte, to paredzamā ietekme un apsvērumi saistībā ar to īstenošanu. Tajā ir arī sīkāk jāprecizē, kā izcilības princips tiktu piemērots visos četros pīlāros.

[11] COM (2025)543, 25. pants.

MVU reti vada sadarbības projektus, un atbilstības kritēriji nebija izstrādāti, lai veicinātu inovācijas spēju

39 Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" mērķis bija veicināt vadošo lomu rūpniecībā un atbalstīt uzņēmumu inovāciju, tostarp mikrouzņēmumos, mazos un vidējos uzņēmumos[12]. Sadarbības projekti (t. i., projekti ar vairākiem atbalsta saņēmējiem) veidoja gandrīz 80 % no programmas "Apvārsnis 2020" finansējuma. Mēs novērojām, ka daži uzaicinājumi iesniegt pieteikumus sadarbības projektiem bija izstrādāti, lai veicinātu inovatīvu MVU līdzdalību. Tomēr lielākā daļa MVU kopumā piedalījās kā konsorcija dalībnieki, kas nav vadošie dalībnieki. Citiem vārdiem sakot, viņi reti darbojās kā projektu koordinatori, tādējādi ierobežojot savu ietekmi uz projekta virzību, intelektuālā īpašuma tiesībām vai radīšanu, kā arī komerciālo izmantošanu. Tas ierobežoja viņu spēju pārvērst inovācijas tirgus pieņemšanā un ekonomiskās vērtības radīšanā. Dati par programmas "Apvārsnis Eiropa" sākotnējo īstenošanu liecina, ka šī tendence joprojām saglabājas.

40 Visbeidzot, iniciatīvas "Vadošā loma rūpniecībā" mērķis bija atbalstīt inovatīvus uzņēmumus. Tomēr 5 no mūsu izlasē iekļautajiem 13 MVU kā vienu no galvenajiem ieguvumiem un motivāciju piedalīties minēja tīklošanu ar galvenajiem nozares dalībniekiem. Faktiski ne "Apvārsnis 2020" regulā, ne darba programmās netika noteiktas nekādas atbilstības prasības, kas saistītas ar dalībnieku inovācijas spējām. Mūsu izlasē mēs identificējām šādu neinovativu MVU, kas piedalījās vairākos sadarbības projektos, kuri tika finansēti prioritātes "Vadošā loma rūpniecībā" ietvaros (***1. izcēlums***).

[12] 11. un 20. apsvērums Regulā Nr. 1291/2013

1. izcēlums

Piemērs par neinovatīvu MVU, kas piedalās vairākos sadarbības projektos

Šis Ungārijas MVU darbojās tikai kā pakalpojumu sniedzējs citiem projekta partneriem, veicot tādus uzdevumus kā priekšlikumu sagatavošana, tirgus analīze un finanšu prognozēšana. Nevar uzskatīt, ka šie pasākumi uzlabo inovācijas spēju.

Šis MVU piedalījās vismaz 12 projektos, un to darīja vienīgi ar mērķi sniegt šādus pakalpojumus.

Avots: ERP, pamatojoties uz apmeklēto MVU un CORDA sniegto informāciju.

Programmā "Apvārsnis 2020" tika ieviesti īpaši instrumenti tirgus ieviešanai, taču to panākumi bija ierobežoti

41 Ar "Apvārsnis 2020" regulu[13] tika ieviesti arī vairāki jauni instrumenti, lai atbalstītu tehnoloģiju nodošanu un ieviešanu tirgū, tostarp InnovFin – ES finansējums novatoriem un MVU instruments (ko 2017. gada oktobrī aizstāja Eiropas Inovācijas padomes (EIP) izmēģinājuma projekts 2018.–2020. gada darba programmas ietvaros). Abu instrumentu pārvaldību veica EIB grupa, un tie bija īpaši paredzēti, lai finansētu revolucionāras, nozari pārveidojošas inovācijas un Eiropas strauji augošu inovatīvu uzņēmumu darbības paplašināšanu (***6. attēls***).

[13] I pielikuma 2. un 3. iedaļa, saskaņā ar noteikumiem par piekļuvi riska finansējumam.

6. attēls | Instrumenti MVU atbalstam

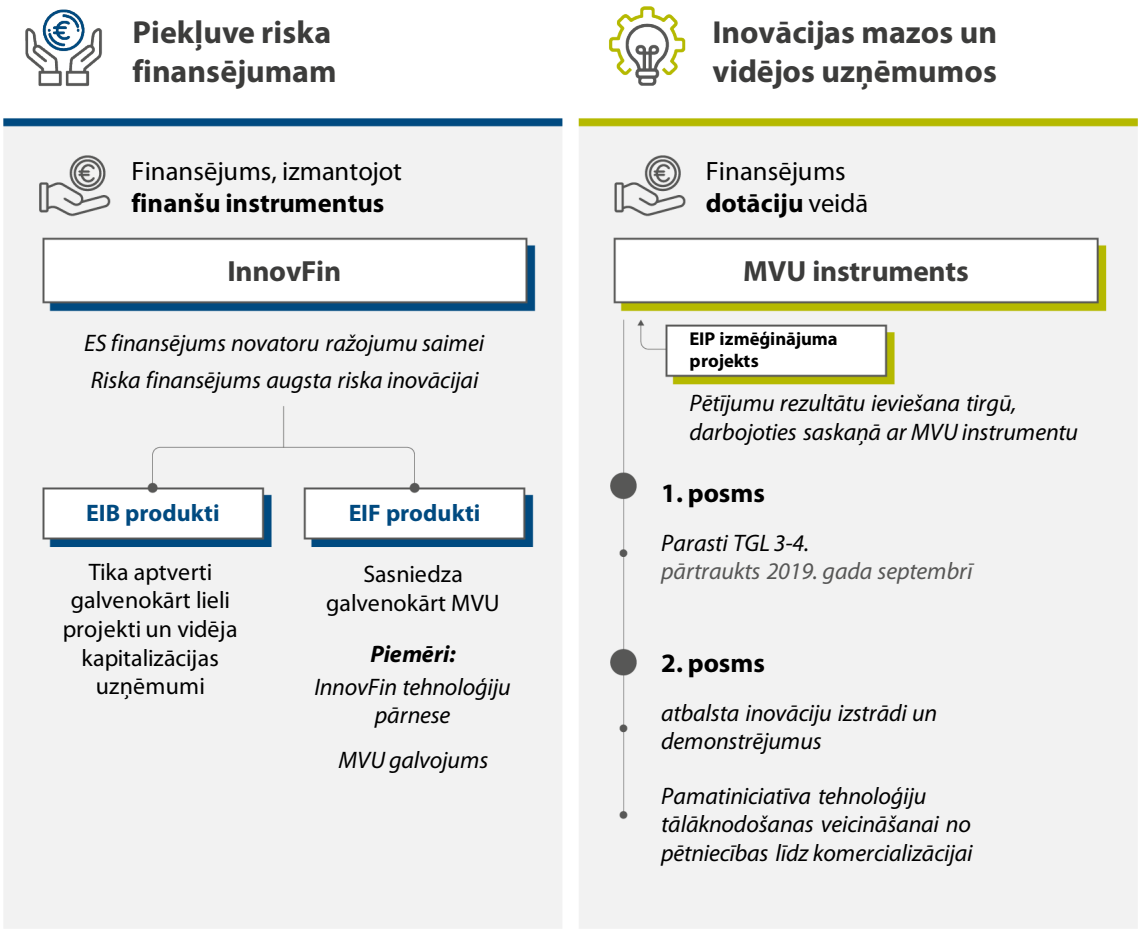

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

42 Šajā sadaļā tiek izvērtēts, vai šie instrumenti bija efektīvi inovāciju un komercializācijas rezultātu veicināšanā.

Joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā EIB grupas pārvaldītie finansēšanas instrumenti efektīvi veicināja inovāciju un komercializācijas rezultātus

43 Viens no prioritātes "vadošā loma rūpniecībā" konkrētajiem mērķiem bija stiprināt MVU piekļuvi riska finansējumam, kas ir ES līmeņa inovācijas virzītājspēks. Šajā sakarā programmā "Apvārsnis 2020" tika izveidots finanšu instruments "Piekļuve riska finansējumam". Šis instruments tika īstenots, izmantojot InnovFin produktu grupu, un ietvēra plašu parāda, garantiju, kapitāla un konsultāciju produktu klāstu.

44 Lai īstenotu šos instrumentus, Komisija parakstīja pilnvaru deleģēšanas līgumu ar EIB grupu (EIB un Eiropas Investīciju fondu – EIF), kas darbojās kā galvenie partneri, kuri bija atbildīgi par finanšu produktu ieviešanu un to operatīvās īstenošanas uzraudzību. Nolīgumā[14] tika prasīts vākt strukturētus datus par MVU pieteikumiem, apstiprinājumiem un atteikumiem.

Lielākā daļa no EIB pārvaldītā InnovFin finansējuma nenonāca pie MVU

45 Šie EIB pārvaldītie InnovFin instrumenti, kuri bija paredzēti, lai nodrošinātu MVU piekļuvi riska finansējumam, bija jāīsteno saskaņā ar vispārējiem principiem, kas noteikti "Apvārsnis 2020" regulā, un viens no tiem ir tāds, ka finanšu instrumentiem vajadzētu būt pieprasījuma virzītiem. Tomēr praksē šī prasība netika īstenota. Turklāt nebija datu kopas produktu līmenī, tāpēc nevarēja sistemātiski analizēt MVU pieprasījumu pēc riska finansējuma un nevarēja novērtēt, vai InnovFin izdodas mērķtiecīgi orientēt uz inovāciju balstītus MVU. Tā rezultātā, lai gan bija paredzēts, ka instruments darbosies, pamatojoties uz pieprasījumu, nav pierādījumu, ka šis princips tika piemērots praksē.

46 Turklāt dati netika sadalīti pēc dalībniekiem, un tas nozīmē, ka nebija iespējams izsekot inovācijas rezultātiem, tehnoloģiju nodošanas ceļiem un rezultātu izplatīšanai. Visbeidzot, deleģēšanas nolīgumā bija iekļauti rādītāji, lai novērtētu InnovFin darbības rezultātus, piemēram, finanšu starpnieku saistību apjomu un darbību skaitu. Tomēr šie rādītāji atšķīrās no tiem, kas tika izmantoti pārējā "Apvārsnis 2020" programmā, un, kas vēl svarīgāk, tie nebija piemēroti, lai novērtētu atbalstīto uzņēmumu inovatīvos rezultātus vai sasniegto mēroga paplašināšanas efektu.

47 InnovFin tika īpaši izstrādāts, lai uzlabotu riska finansējuma pieejamību inovatīviem MVU, uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu, pētniecības organizācijām un citiem pētniecības un inovācijas intensīvajiem dalībniekiem, galvenokārt darbībām, kas ir cieši saistītas ar tirgu, kur tradicionālais dotāciju finansējums ir mazāk piemērots. Tomēr EIB pārvaldītie InnovFin finanšu produkti galvenokārt tika izmantoti lieliem projektiem un vidējiem uzņēmumiem, jo minimālās aizdevumu summas (bieži vien 25 miljoni EUR) izslēdza daudzus mazākus uzņēmumus. Tā rezultātā lielākā daļa no šiem produktiem nebija īpaši pielāgota MVU vajadzībām. Saskaņā ar EIB 2024. gada decembra darbības pārskatu MVU veidoja gandrīz pusi (47 %) no galīgajiem saņēmējiem, taču saņēma tikai 14 % no visa InnovFin finansējuma (1,42 miljardi EUR no 10,5 miljardiem EUR).

[14] I pielikuma 35. panta e) punkts

Nav pieejami dati par to, vai EIF InnovFin finanšu produkti ir veicinājuši MVU inovāciju

48 EIF pārvaldītie produkti InnovFin – galvenokārt kapitāla un garantiju produkti – bija pielāgoti inovatīvu MVU un jaunuzņēmumu vajadzībām. EIF produktu portfelī instruments, kas visvairāk tieši vērsts uz tehnoloģiju pārnesi, bija InnovFin Technology Transfer. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2018.–2020. gada programmas "Apvārsnis 2020" darba programmu šī iniciatīva bija vērsta uz atbalsta sniegšanu agrīnās attīstības stadijas uzņēmumu tehnoloģiju pārneses fondiem, kā arī uz intelektuālā īpašuma izmantošanas un komercializācijas veicināšanu galvenajās pamattehnoloģijās. Tomēr "Apvārsnis 2020" starpposma novērtējumā tika ziņots, ka šī programma galvenokārt atbalstīja līdzekļus, kas saistīti ar universitātēm un pētniecības organizācijām. Lai gan MVU, iespējams, ir izveidoti kā šo EIF finansēto pētniecības projektu atzari, šādi dati nav apkopoti, un atzaru skaits nav zināms. Nav pieejami arī dati, lai novērtētu, vai atbalstītie MVU ir panākuši savu inovāciju iekļūšanu tirgū.

49 EIF virzīja lielāko daļu MVU atbalsta, izmantojot MVU garantiju — neierobežotu un uz pieprasījumu balstītu garantiju instrumentu, kas mudināja finanšu starpniekus aizdot MVU, kuri iesaistīti augsta riska pētniecības un inovācijas pasākumos, samazinot to pakļautību riskam, sasniedzot 37 440 galasaņēmējus. Tomēr tikai aptuveni 422 % no šā finansiālā atbalsta – 411 % galasaņēmēju – tika izmantoti, lai izstrādātu MVU inovatīvus produktus, procesus vai pakalpojumus, un tas nozīmē, ka mazāk nekā puse no atbalsta bija vērsta uz MVU inovācijas spēju. Lai gan attiecināmības kritērijos bija iekļauta dalībnieka inovācijas spēja, tai netika pievērsta galvenā uzmanība. Turklāt kritēriji bija definēti vispārīgi, un tajos nebija norādītas konkrētas robežvērtības. Tāpēc nav iespējams novērtēt atbalsta faktisko ietekmi uz inovācijām vai salīdzināt dalībnieku sasniegtos rezultātus. Skaidru parametru trūkums šiem kritērijiem samazina inovāciju uzraudzības efektivitāti un vājina saskaņotību ar "Apvārsnis 2020" stratēģiskajiem mērķiem (***III pielikums***).

MVU instruments nodrošināja efektīvu atbalstu tehnoloģiju nodošanai, bet tam bija tikai ierobežoti rezultāti attiecībā uz ieviešanu tirgū.

50 Pozitīvi ir tas, ka mūsu revīzija parādīja, ka MVU instruments nodrošināja efektīvu atbalstu tehnoloģiju nodošanai. No vienas puses, revīzija parādīja, ka MVU instruments nodrošina efektīvu atbalstu tehnoloģiju nodošanai. Vairāk nekā trīs ceturtdaļas apmeklēto MVU, kas saņēma atbalstu tikai vienā programmā (10 no 13 dalībniekiem šajā kategorijā, jeb 77 %), veiksmīgi veica tehnoloģiju nodošanu un virzījās no koncepcijas līdz apstiprinātai inovācijai (***2. izcēlums***).

2. izcēlums

Veiksmīgas tehnoloģiju pārneses piemēri mūsu izlasē

NarcoScan

Kabatas izmēra un pieejamas cenas narkotiku detektors. NarcoScan piedāvā pirmo kabatas formāta, cenas ziņā pieejamo narkotisko vielu skeneri policijas pirmās reaģēšanas patruļām, kas nodrošina ātru un precīzu jebkuru uz ielas sastopamo narkotisko vielu noteikšanu. Tās novatoriskā spektrālā sensoru tehnoloģija, mākonī atjaunināta narkotiku datu bāze un zemās izmaksas ļauj to plaši ieviest, palīdzot tiesībaizsardzības iestādēm strādāt efektīvāk, vienlaikus samazinot izmaksas un stiprinot cīņu pret narkotikām.

UBEX

4K un 8K ultraaugstas izšķirtspējas optiskais paplašinājuma produkts, kas paredzēts ieviešanai globālajā tirgū, pamatojoties uz iepriekšējo pētniecības un attīstības darbu rezultātiem un 1. posma īstenojamības novērtējumu. Projekts attiecas uz audiovizuālo signālposteņu pārvaldību. UBEX optiskā paplašinājuma inovatīvais elements ir tā spēja pārraidīt video un audio signālus attālumos līdz 10 km, neatpaliekot (tīkla latentums), izmantojot jaunu optiskās šķiedras paplašinājuma protokolu. Šis jauninājums ir īpaši vērtīgs vidēs, kurās nepieciešama signāla pārraide lielos attālumos, piemēram, ēkās, stadionos un rūpniecības telpās.

"Lyo-Check"

Liofilizētu preparātu automātiska pārbaude, izmantojot inovatīvu IKT kontroles sistēmu. Projekta ietvaros tika uzstādīta inovatīva, pilnībā automātiska rūpnieciska iekārta liofilizētu farmaceitisko preparātu, kas paredzēti injekcijām, pārbaudei. Galvenie elementi ir inovatīvā redzes arhitektūra ar īpaši izstrādātu algoritmu kopumu pārbaudei un no jauna izstrādātā telpas virs gāzes analīze, lai pārbaudītu produkta sterilitāti, veicot tvertnes noslēguma hermētiskuma pārbaudi. Inovācija risina to farmācijas ražotāju vajadzības, kuri ražo liofilizētus preparātus, nodrošinot inovatīvu automātisku pārbaudes iekārtu, kas ļauj konsekventi un precīzi pārbaudīt liofilizētus parenterāliju produktus.

CHARME

Veiksmīgo tehnoloģiju pārnesi var skaidrot ar spēcīgu klīnisko sniegumu un savlaicīgu ES fondu atbalstu. Šis produkts – ātrdarbīgs sintētisks kaulu reģenerācijas materiāls, kas piedāvā drošāku un efektīvāku alternatīvu autotransplantātiem un citiem kaulu transplantātiem – ir vienīgais produkts, par kuru ir pieejami I līmeņa klīniskie dati.

SKAIDRĪBA

"Sociālās ietekmes ieviešana tirgos – sociālās ietekmes reitingu aģentūra un ar MI darbināma programmatūra kā pakalpojuma (SaaS) rīks investoriem, lai optimizētu savu investīciju portfeļu sociālo ietekmi". Pateicoties finansiālajam atbalstam no programmas "Apvārsnis 2020", uzņēmums "Clarity" varēja veikt padziļinātu tirgus izpēti un īstenot stratēģisku mārketinga plānu, kas nostādīja "Clarity AI" kā līderi sociālās ietekmes novērtēšanas jomā. Šī palielinātā atpazīstamība tirgū ir bijusi izšķiroša, piesaistot un pārliecinot jaunus klientus, kuri meklē uzticamus, modernus rīkus, lai optimizētu savu ieguldījumu portfeļu sociālo ietekmi. Pamatprogramma "Apvārsnis 2020" arī ļāva izstrādāt mūsdienīgas tehnoloģijas un metodikas, tādējādi stiprinot un paplašinot produktu.

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, ko snieguši apmeklētie MVU.

51 Tomēr mēs konstatējām arī gadījumus, kad, lai gan tehnoloģiju nodošanas pasākumi bija veiksmīgi, to ieviešana tirgū tika pārtraukta pēc uzņēmuma pārņemšanas vai nepietiekama tirgus pieprasījuma dēļ. Šie gadījumi liecināja par nepieciešamību ieviest stingrākus aizsardzības pasākumus, piemēram, nodrošināt inovācijas turpināšanu pēc finansējuma beigām pat tādos gadījumos kā uzņēmuma pārņemšana vai grūtības tirgū, garantējot piekļuvi galvenajiem rezultātiem, lai tehnoloģiju nodošanas rezultātus varētu aizsargāt un saglabāt (***3. izcēlums***).

3.izcēlums.

Pārtrauktas tehnoloģiju nodošanas piemēri mūsu izlasē

Somijā īstenots MVU projekts IKT jomā (saskaņā ar programmu "Open Disruptive Innovation"), kam bija potenciāls paplašināšanai, tika pārtraukts pēc uzņēmuma pārdošanas, pēc kā tika apturēts tehnoloģiju nodošanas process.

Ungārijā īstenotais MVU projekts nanotehnoloģiju jomā (kura mērķis bija paātrināt šo tehnoloģiju ieviešanu) tika pārtraukts pēc tā pabeigšanas pieprasījuma trūkuma dēļ. Līdz projekta beigām lietotāju nozares bija atsaukušas savus pasūtījumus.

Avots: ERP.

52 Lai gan MVU instruments bija paredzēts, lai sniegtu atbalstu komercializācijai, tā pieņemšana tirgū bija nepietiekama. Mēs konstatējām, ka diviem no 13 apmeklētajiem viena labuma guvējiem – MVU, kuri saņēma dotāciju finansējumu, bija nulles izaugsme un tie nevarēja saņemt papildu finansējumu. Vēl 7 no 13 apmeklētajiem MVU sasniedza komercializācijas posmu, taču nespēja panākt savu tehnoloģisko risinājumu ieviešanu tirgū. Lai gan šie MVU parādīja tehnoloģisko progresu un inovācijas spēju, komercializāciju kavēja vairāki faktori, piemēram, finansiāli ierobežojumi, ar tirgu saistīti šķēršļi, personāla ierobežojumi, regulatīvi šķēršļi, tehnoloģiskie šķēršļi vai citi ārējie faktori (***7. attēls***).

7. attēls | Faktori, kas ierobežo iekļūšanu tirgū apmeklētajos MVU (vientuļie saņēmēji)

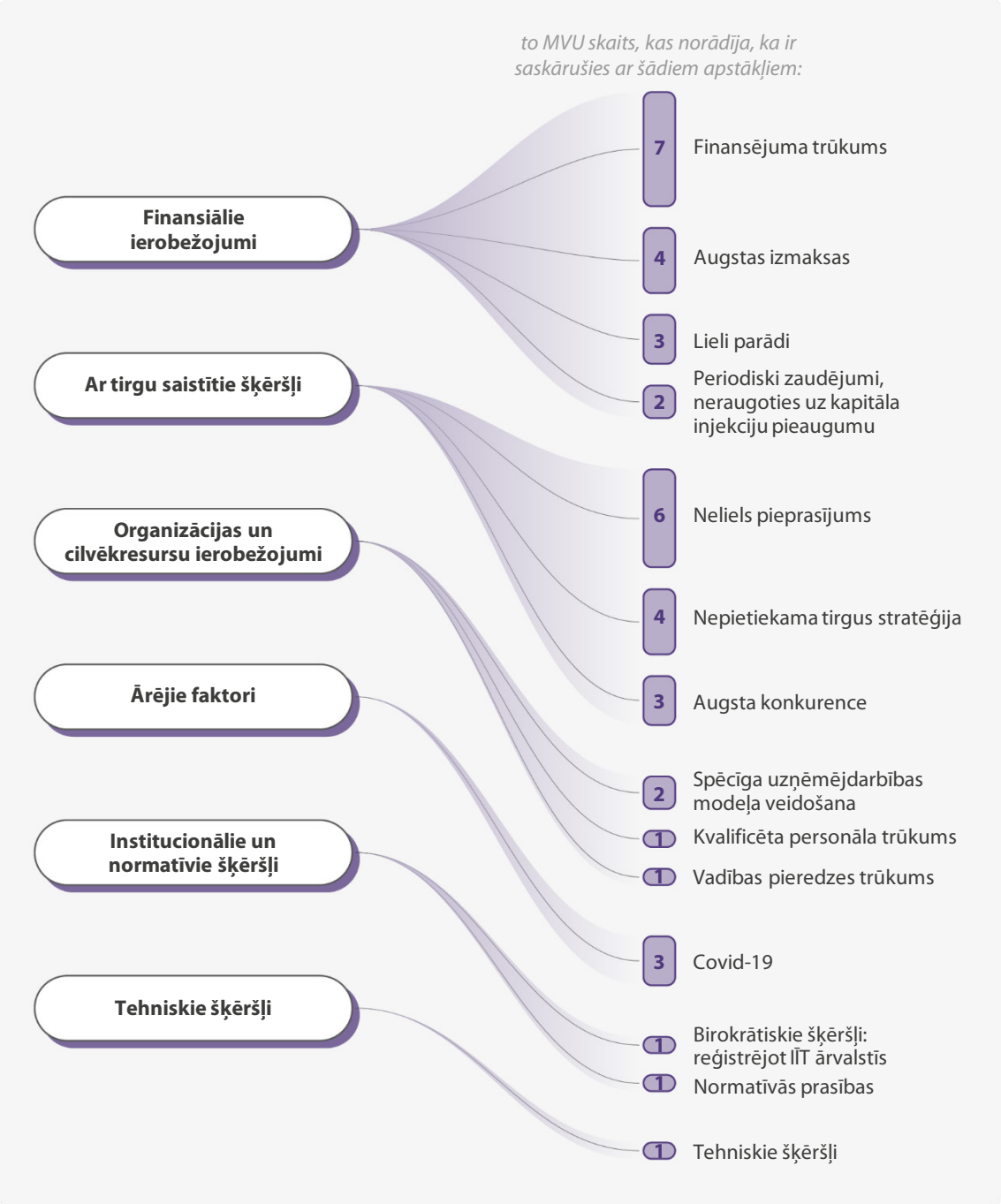

Avots: ERP, pamatojoties uz MVU sniegto informāciju.

53 Visbeidzot, MVU instrumenta satvarā Komisija papildināja dotāciju atbalstu ar pakalpojumiem, kas veicina ieviešanu tirgū, tostarp ar apmācību, lai pilnveidotu uzņēmējdarbības modeļus un uzlabotu ieguldītāju gatavību un līdzdalību tīklošanas pasākumos nolūkā palielināt atpazīstamību. Mūsu izlasē trīs MVU, kas veiksmīgi komercializēja savus rezultātus, bija saņēmuši arī konsultāciju pakalpojumus (***4. izcēlums***).

4. izcēlums.

Piemērs par MVU, kas veiksmīgi iekarojis tirgu un saņem konsultāciju un uzņēmējdarbības attīstības atbalsta pakalpojumus

ES atbalsts ļāva kādam MVU izstrādāt inovatīvu, pilnībā automatizētu rūpniecisko iekārtu liofilizētu zāļu pārbaudei (liofilizētie produkti ir vielas – bieži vien zāles, bioloģiskie preparāti vai pārtikas produkti –, kas dehidrētas, izmantojot zemas temperatūras procesu (sublimāciju), kurā sasaldēts ūdens tieši no cietā stāvokļa pārvēršas tvaikā).

Komercializācija tika panākta, pateicoties veiksmīgai pārdošanai un eksportam, patentu reģistrēšanai un stratēģiskajām partnerībām. Inovatīvais produkts kļuva par daļu no uzņēmuma produktu portfeļa, radot ieņēmumus un stiprinot Eiropas vadošo lomu farmācijas inspekcijas tehnoloģiju jomā. MVU paplašinājās, kļūstot par lielu uzņēmumu.

Konsultācijas ļāva uzņēmumam pilnveidot savu gatavību investoru piesaistīšanai, kā arī komercializācijas stratēģiju.

Atbalsts sadarbības veidošanai un atpazīstamības veicināšanai palīdzēja uzņēmumam palielināt savu šī produkta eksportu un iekļaut to savā produktu klāstā.

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, ko snieguši apmeklētie MVU.

54 Tomēr tie bija atsevišķi gadījumi, un programmā nebija sistemātiski izsekots, vai apmācība palīdzēja uzlabot ekspluatācijas rezultātus. Tā rezultātā joprojām nav skaidrs, cik lielā mērā konsultāciju pakalpojumi veicināja šo risinājumu ieviešanu tirgū plašākā MVU kopumā.

Komisijas iniciatīvām un rīkiem, kas atbalsta zināšanu nodošanu, bija ierobežota pamanāmība un ietekme

55 Ar MVU saistīto inovācijas pasākumu izplatīšana un izmantošana balstījās uz vairākiem instrumentiem, kuru mērķis bija palielināt redzamību un atbalstīt zināšanu nodošanu. Tāpat kā iepriekšējās pētniecības programmās, galvenie informācijas kanāli ietvēra , CORDIS (projektu kopsavilkumi), intelektuālā īpašuma tiesības (IĪT), projektu tīmekļa vietnes, pasākumus un sadarbības tīklu veidošanu, kā arī konsultācijas, lai atbalstītu komunikāciju un uzņēmējdarbības modeļu izstrādi.

56 Tomēr mūsu apmeklējumos MVU atklājās, ka efektivitāte ir atšķirīga un izplatīšana un izmantošana nav konsekventi pielāgota ieguldītājiem. MVU izmantoja dažādas pieejas, tostarp patentus un demonstrējumus, zinātniski recenzētas publikācijas un klīniskās demonstrācijas, tīmekļa vietnes un reklāmas tīklus, kā arī ieguldītāju saziņu (***5. izcēlums***).

5. izcēlums

Izplatīšanas un izmantošanas kanāli: nevienmērīga efektivitāte un nepietiekama saikne ar izmantošanu

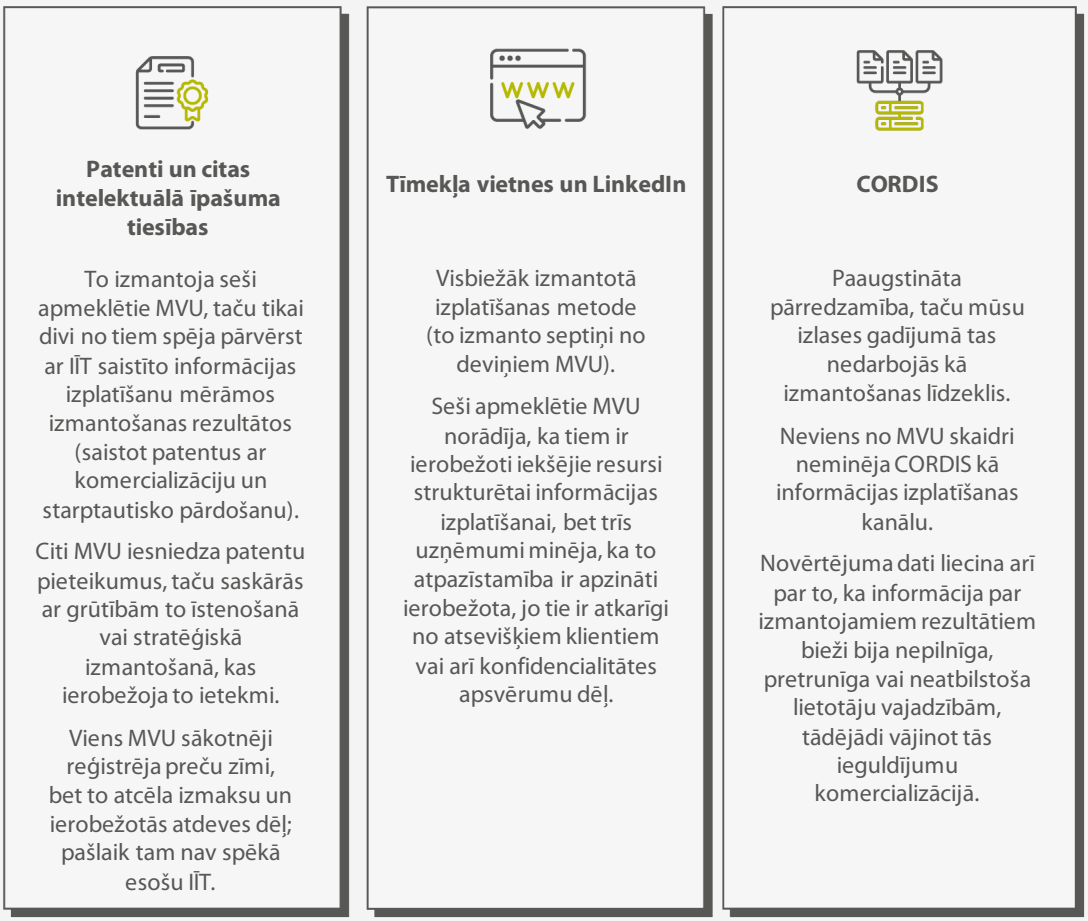

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, ko snieguši apmeklētie MVU.

57 Visbeidzot, programmā "Apvārsnis 2020" tika ieviesta iniciatīva Inovāciju radars, kuras mērķis ir atbalstīt tehnoloģiju pārnesi, identificējot inovatīvus risinājumus ar lielu potenciālu un izceļot tos, kas ir visvairāk gatavi ienākšanai tirgū. Tomēr saskaņā ar pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" *ex post* novērtējumu vairāk nekā puse saņēmēju saskaņā ar pieejamo informāciju nebija informēti par šo rīku.

Pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” ieviesto jauno rīku efektivitāte vēl nav pierādīta

58 Pašreizējā pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” Komisija paplašināja un pārveidoja pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” rīkkopu (piemēram, EIP instruments Pathfinder, EIP instruments Transition, EIP instruments Accelerator, Apvārsnis rezultātu platformu, “Apvārsnis” rezultātu pastiprinātāju un pilnveidoja politikas atbalsta instrumenta pakalpojumus). Pamatojoties uz pieejamo dokumentāciju un novērtējuma ziņojumiem, mēs salīdzinājām pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” instrumentu paredzēto nolūku ar instrumentiem, kas ieviesti vai pārveidoti pašreizējās pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros, īpaši koncentrējoties uz to atbalstu tehnoloģiju nodošanai, ieviešanai tirgū, izplatīšanai un izmantošanai (***IV pielikums***).

59 Komisija nevērtēja pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” rīku efektivitāti. Turklāt mūsu analīze revīzijas laikā liecināja, ka šo instrumentu galvenie trūkumi saistībā ar to spēju atbalstīt tehnoloģiju pārnesi un veicināt to ieviešanu tirgū un izplatīšanu joprojām pastāv arī pašreizējā programmā “Apvārsnis Eiropa”. Komisija šajā sakarā gatavo un īsteno jaunas iniciatīvas.

60 Attiecībā uz 2028.–2034. gada DFS Komisija plāno izveidot EKF, kā arī – cieši saistītu ar šo fondu, taču no tā atsevišķu – turpinājumu gaidāmajai programmai “Apvārsnis Eiropa”. Priekšlikums par EKF ir daļa no plašākas pieejas ES konkurētspējas, tehnoloģiskās suverenitātes un noturības stiprināšanai un atbalstīs inovatīvus jaunuzņēmumus un MVU. Savā atzinumā par EKF mēs uzsveram apvienota un kumulatīva finansējuma ieguvumus un atzinīgi vērtējam priekšlikumu izveidot vienotu vārteju, lai atvieglotu piekļuvi, jo īpaši MVU.

Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” uzraudzības sistēma pienācīgi nesekoja līdzi dalībnieku ekonomiskajai veiktspējai vai inovācijas spējām

61 Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietekmes novērtējumā Komisija konstatēja, ka Eiropas “inovācijas plaisa” ir galvenā nepilnība, kas ir zemā ražīguma un konkurētspējas samazināšanās pamatā. Tajā tika uzsvērta nozīme, kāda ir revolucionāru tehnoloģiju izstrādei un to pārvēršanai inovācijās (jauni produkti, procesi un pakalpojumi), kuras tiek ieviestas plašākā ekonomikas kontekstā. Tajā tika uzsvērta arī saikne starp uzņēmumu spēju ieviest inovācijas un to investīciju atdevi, eksporta rādītājiem un nodarbinātību[15].

[15] Ietekmes novērtējums, 2. nodaļa, 7. lappuse.

62 Šajā iedaļā aplūkots, vai Komisija ir ieviesusi atbilstošu satvaru, lai uzraudzītu to, kā pamatprogramma "Apvārsnis 2020" un tās prioritāte "Vadošā loma rūpniecībā" ir veicinājusi dalībnieku ekonomisko sniegumu un inovācijas spējas.

Programmas mērķi un rādītāji nebija izstrādāti, lai novērtētu dalībnieku ekonomisko sniegumu un inovatīvo potenciālu, kā arī neļāva tos izmērīt

Mērķi bija definēti pārāk plaši, lai būtu iespējams novērtēt kopējos rezultātus

63 Mūsu analīze parādīja, ka pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" tiesiskajā regulējumā noteiktie programmas mērķi nebija pietiekami detalizēti, lai novērtētu progresu virzībā uz to sasniegšanu. Gan vispārējie, gan konkrētie mērķi, kas izklāstīti "Apvārsnis 2020" regulā, bija definēti stratēģiski un tiem bija plašs raksturs. Tas attiecās arī uz papildu mērķiem galvenajās tematiskajās jomās, piemēram, IKT, nanotehnoloģijas, progresīvie materiāli, biotehnoloģija, progresīvā ražošana un pārstrāde un inovācija MVU, kas noteikti juridiskā pamata pielikumos (***8. attēls***).

8. attēls | Programma "Apvārsnis 2020": LEIT vispārējais un konkrētais mērķis

Vispārīgais mērķis
"Apvārsnis 2020"

veicināt uz zināšanām un inovācijām balstītas sabiedrības un ekonomikas veidošanu visā Savienībā, piesaistot papildu finansējumu pētniecībai, attīstībai un inovācijām, kā arī palīdzot sasniegt pētniecības un attīstības mērķus

Konkrētais mērķis
LEIT

... lai saglabātu un stiprinātu globālo līderpozīciju, veicot pētījumus un ieviešot inovācijas pamattehnoloģiju un kosmosa jomā, kas nodrošina konkurētspēju virknē esošo un jauno nozaru un sektoru.

Avots: Regula "Apvārsnis 2020", 5. pants un I pielikums.

64 Arī attiecībā uz pašreizējo programmu "Apvārsnis Eiropa" Komisija nenoteica darbības mērķus, kas atbilstu katrai konkrētajai tematiskajai jomai, bet gan programmai kopumā. Tas ir pretstatā citām ES programmām, kas atbalsta pētniecību un inovāciju. Piemēram, mēs atzīmējam, ka programmai "Digitālā Eiropa"[16] ir darbības mērķi katrā no tās piecām konkrētajām tematiskajām jomām.

"Apvārsnis 2020" programmā izmantotie rādītāji nebija piemēroti uzņēmumu ekonomiskās darbības vai inovācijas spēju uzraudzībai

65 ES Finanšu regulā ir noteikts, ka ES izdevumiem jābūt orientētiem uz darbības rezultātiem un mērķu sasniegšana jāuzrauga, izmantojot darbības rādītājus[17]. "Apvārsnis 2020" regulā[18] bija paredzēti termiņiem piesaistīti rādītāji, kuriem bija jābūt reālistiskiem, jāatspoguļo intervences loģiku un jābūt saskaņotiem ar programmas mērķu un pasākumu hierarhiju. Turklāt pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" īstenošanas lēmumā ir noteikti septiņi obligātie darbības rādītāji[19] attiecībā uz "Vadošo lomu rūpniecībā" (***9. attēls***).

[16] Regula Nr. 694/2021.

[17] Regulas Nr. 966/2012 30. pants; Regulas Nr. 2018/1046 33. pants; un Regulas Nr. 2024/2509 33. pants.

[18] 46. apsvērums.

[19] Padomes Lēmuma 2013/743/ES II pielikums. Ietekmes novērtējumā 2012. gada jūnijā tika identificēti tikai trīs iespējamie rādītāji — pa vienam katram konkrētajam mērķim.

9. attēls | "Vadošā loma rūpniecībā" — prioritārie snieguma rādītāji

LEIT	Piekļuve riska kapitāla finansējumam	Inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos
• pieteikumi patentiem un piešķirti patenti dažādās pamattehnoloģiju un rūpniecisko tehnoloģiju jomās; • to iesaistīto uzņēmumu īpatsvars, kuri sāk lietot inovācijas, kas ir jaunas uzņēmumā vai tirgū (projekta periodā un trīs nākamajos gados); • kopīgu publisku – privātu publikāciju skaits.	• Kopējie ieguldījumi, kas piesaistīti, izmantojot parāda finansējumu un riska kapitāla ieguldījumus • finansēto organizāciju skaits un piesaistīto privāto līdzekļu apjoms.	• to iesaistīto MVU īpatsvars, kuri sāk lietot inovācijas, kas ir jaunas uzņēmumā vai tirgū (projekta periodā un trīs nākamajos gados); • izaugsme un darbvietu izveide iesaistītajos MVU.

Avots: ERP, pamatojoties uz Padomes Lēmumu 2013/743/ES.

66 Pēc tam Komisija ieviesa uzraudzības pasākumus, tostarp katra rādītāja definīcijas, datu prasības, atsauces rādītājus un mērķus. Programma "Apvārsnis 2020" bija jānovērtē, ņemot vērā tās rezultātus un ietekmi, ko mēra, izmantojot šos rādītājus.

67 Mēs konstatējām būtiskas atšķirības tajā, kā darba programmās par tādām tematiskajām jomām kā IKT, NMBP un MVU inovācijas tika definēta paredzamā ietekme attiecībā uz sadarbības pasākumiem un MVU pasākumiem. Attiecībā uz sadarbības darbībām gaidāmā ietekme aptvēra plašāku mērķu loku, nevis tikai ekonomikas rādītājus. Attiecībā uz MVU inovācijas darbībām tā skaidrāk koncentrējās uz atbalstīto uzņēmumu ekonomisko ietekmi (***10. attēls***).

10. attēls | Piemēri, kā darba programmās aprakstīta paredzamā ietekme

Sadarbības projekti

Pasākuma "Īpaši efektīvi siltumizolācijas materiāli ar uzlabotām īpašībām" paredzamā ietekme NMBP 2016.–2017. gada darba paketē

(Darbības kods EEB-01-2016)

Salīdzinājumā ar modernākajiem materiāliem un komponentiem jaunizstrādātajiem materiāliem ir jānodrošina:

- izolācijas īpašību uzlabošana vismaz par 25 % sastāvdaļu līmenī;
- kopējo izmaksu samazināšana vismaz par 20 % salīdzinājumā ar esošajiem risinājumiem;
- uzlabojums par vismaz 20 % no komponenta ilgizturības;
- ilgtspējības principu ievērošana;
- iekštelpu gaisa kvalitātes uzlabošana;
- pierādījums par augstu atkārtojamības potenciālu gan jaunceltņu būvniecībā, gan renovācijas projektos Eiropā;
- vieglāka ieviešana;
- visā ēkas dzīves ciklā patērētās enerģijas samazinājums vismaz par 15 %;
- ieguldījums standartizācijas un sertifikācijas darbībās.

MVU darbības

NMBP darbības "Paātrināt nanotehnoloģiju, progresīvu materiālu vai progresīvu ražošanas un apstrādes tehnoloģiju ieviešanu MVU" sagaidāmā ietekme 2014.–2015. gada darba programmā

(Darbības kods H2020-SMEINST-2-2014)

Paredzamie rezultāti un ietekme

- rentabilitātes un izaugsmes rādītāju uzlabošana, apvienojot un pārnesot jaunas un esošās zināšanas inovatīvos, revolucionāros un konkurētspējīgos risinājumos, lai izmantotu Eiropas un pasaules mēroga uzņēmējdarbības iespējas;
- inovāciju, kas ilgtspējīgā veidā risina konkrētas problēmas, ieviešana tirgū un to izplatīšana;
- privāto investīciju apjoma pieaugums inovāciju jomā, īpaši veicinot privāto līdzinvestoru piesaisti un/vai turpmākās investīcijas;
- paredzamā ietekme ir skaidri jāapraksta gan kvalitatīvā, gan kvantitatīvā izteiksmē (piemēram, attiecībā uz apgrozījumu, nodarbinātību, tirgus daļu, ĪF pārvaldību, pārdošanas apjomiem, investīciju atdevi un peļņu).

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

68 Turklāt mēs konstatējām, ka Komisija bija definējusi rādītājus par "izaugsmi un darbavietu radīšanu", proti, apgrozījuma un darbinieku skaita izmaiņas, kurām ne vienmēr pastāv cēloņsakarība starp projekta rezultātiem un ekonomiskajiem rādītājiem. Turklāt prioritātes "Vadošā loma rūpniecībā" ietvaros Komisija par šiem rādītājiem apkopoja datus tikai par MVU, lai gan sadarbības projektos piedalījās arī citi peļņas gūšanai orientēti uzņēmumu veidi.

69 Mēs arī konstatējām neatbilstības līdzīgu rādītāju definīcijās atsevišķu mērķu ietvaros. Piemēram, LEIT programmā inovāciju ieviešanas tirgū mērīšanai izmantotais rādītājs ("iesaistīto uzņēmumu īpatsvars, kas ieviesuši uzņēmumam jaunas inovācijas") atšķīrās no atbilstošā MVU instrumenta rādītāja (definēts kā "iesaistīto MVU skaits un īpatsvars, kas ieviesuši uzņēmumam vai tirgum jaunas inovācijas")[20]. Lai gan šie rādītāji bija līdzīgi, to definīcijas nebija saskaņotas (pēdējā ietvēra arī dalībnieku skaitu), tādējādi tie nebija salīdzināmi. Turklāt abas definīcijas bija neskaidras, jo tās balstījās uz pašu atbalsta saņēmēju sniegto informāciju par to, vai inovācijas jau bija ieviestas vai arī tika plānotas (projekta īstenošanas laikā vai nākamajos trīs gados).

70 Turklāt Komisija datus vāca tikai projekta īstenošanas laikā un neaptvēra komercializācijas posmu pēc projekta pabeigšanas. Informācija tika ietverta periodiskajos ziņojumos katra projekta posma beigās[21], un pēc projektu pabeigšanas Komisija nepieprasīja nekādu informāciju.

71 Visbeidzot, bāzes līmenis tika noteikts tikai vienam no septiņiem obligātajiem rādītājiem ("finansēto organizāciju skaits un piesaistīto privāto līdzekļu apjoms"), un sešiem no septiņiem obligātajiem rezultātu rādītājiem, kas noteikti kategorijā "Vadošā loma rūpniecībā", bāzes līmeņa vērtības netika norādītas.

Dažas valstu aģentūras izmanto rādītājus, kas ir piemērotāki uzņēmumu ekonomiskās darbības vai inovācijas spēju uzraudzībai

72 Mēs arī salīdzinājām pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" izmantotos rādītājus ar tiem, kurus izmantoja piecu apmeklēto dalībvalstu nacionālās inovāciju aģentūras. Trīs dalībvalstīs (Nīderlandē, Somijā un Spānijā) valsts inovāciju aģentūras izmantoja piemērotākus rādītājus nekā tie, kurus noteikusi Komisija, lai novērtētu sagaidāmo un faktisko ekonomisko atdevi. Piemēram, Spānijas aģentūra izmantoja uzņēmuma pārdošanas apjoma un eksporta daļu, kas attiecināma uz finansēto projektu tehnoloģiskajām inovācijām dažādos laika posmos (prognozētā daļa projekta beigās un faktiskā daļa pēc komercializācijas). Nīderlandē aģentūra uzraudzīja uzņēmumu ekonomiskos rādītājus saistībā ar uz mērķiem vērsto inovāciju politiku un Valsts izaugsmes fonda projektiem. Somijā aģentūra rūpīgi uzraudzīja uzņēmuma izaugsmi un eksporta rādītājus.

---

[20] "Apvārsnis 2020" rādītāji.

[21] "Apvārsnis 2020" periodiskā ziņojuma veidne.

73 Turklāt aģentūras, kuras mēs apmeklējām, uzraudzīja uzņēmumu ekonomiskos rādītājus ne tikai projekta īstenošanas laikā, bet arī pēc tā pabeigšanas. Piemēram:

- Nīderlandē aģentūra uzraudzīja uzņēmumu ekonomiskos rādītājus gan projekta īstenošanas laikā, gan pēc tā pabeigšanas;
- Spānijā aģentūras uzraudzības sistēma apkopo informāciju pēc projektu pabeigšanas un divus gadus pēc tam, kad rezultāti tika ieviesti tirgū;
- Somijā valsts aģentūra novērtēja finansētos projektus arī pēc to pabeigšanas;
- Itālijā publiskā aģentūra uzraudzīja rezultātus gan projekta īstenošanas laikā, gan pēc tā pabeigšanas; un
- Ungārijas valsts iestādes pārraudzīja dažu konkursu rezultātus pēc to noslēgšanās un "pārejas perioda" (proti, pēc trīs gadiem) laikā, taču ne ilgāk par to.

Komisijas uzraudzība nav vērsta uz konkrētām struktūrām un nav ilgtermiņa.

Komisijas uzraudzība nav vērsta uz ietekmi uz atbalstītajām struktūrām

74 Komisijas pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" uzraudzība nebija skaidri vērsta uz to, lai vāktu informāciju no dalībniekiem vairākos pamatprogrammas plānošanas periodos vai izmantotu šādus datus gareniskiem pētījumiem. Šāda pieeja prasītu, lai katrai vienībai tiktu piešķirts unikāls identifikators un tiktu uzskaitītas izmaiņas tās juridiskajā struktūrā laika gaitā (piemēram, apvienošanās, atdalīšanās vai darbības izbeigšana); šāda sistēma jau ir ieviesta visiem dotāciju līgumiem Komisijas "E-grants" sistēmā.

75 Tomēr Komisijas uzraudzība un datubāzes struktūra bija vērsta uz projektiem, nevis uz iesaistītajām struktūrām. Nebija pieejami detalizēti dati par inovācijām, piemēram, IĪT katram dalībniekam, izņemot viena labuma guvēja projektos, kuros katrā projektā bija viens dalībnieks. Turklāt Komisijas un EIB grupas uzraudzības sistēmas nav integrētas. Tāpēc nav iespējams ģenerēt uz struktūrām balstītus datus visā "Apvārsnis 2020" finansējuma instrumentu klāstā.

76 Turklāt informācija par dalībnieku finansiālo stāvokli nebija pieejama Komisijas uzraudzības datubāzē CORDA. Tas neļāva jēgpilni uzraudzīt iesaistīto uzņēmumu ekonomisko sniegumu laika gaitā. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju, sākot no 2023. gada, dažos gadījumos CORDA ir augšupielādēti Orbis finanšu dati.

77 Arī pašreizējā pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” Komisijas uzraudzības sistēma nesniedz visus datus, kas vajadzīgi, lai veiktu visaptverošu ilgtermiņa, uz dalībniekiem vērstu analīzi. Tā rezultātā nav iespējams ticami uzraudzīt vai novērtēt valsts investīciju atdevi un ilgtermiņa ietekmi uz konkrētiem uzņēmumiem.

78 Visbeidzot, atzinumā par Komisijas priekšlikumu nākamajai pamatprogrammai “Apvārsnis Eiropa” 2028.–2034. gadam mēs norādījām, ka ierosinātie rādītāji neļaus vākt konkrētu uzņēmumu datus; līdz ar to šajā kontekstā noteiktie ierobežojumi joprojām tiks piemēroti.

Komisijas projekta beigu novērtējumā netika konsekventi verificēti izplatīšanas rezultāti vai uzņēmējdarbības plāna sasniegšana

79 Katra pārskata perioda beigās dalībniekiem ir jāieraksta CORDA uzraudzības dati (piemēram, IĪT skaits, apgrozījums vai darbinieku skaits). Tomēr mēs konstatējām, ka ne visi ar inovācijām saistītie intelektuālā īpašuma veidi bija iekļauti datu bāzē, jo datu pieprasījumi neattiecās uz komercnoslēpumiem un programmatūras licencēm. Tikmēr no 25 apmeklētajiem MVU tikai deviņi savus inovāciju rezultātus aizsargāja ar patentu palīdzību, savukārt septiņi to darīja, izmantojot komercnoslēpumus vai programmatūras licences. Šo situāciju apstiprina arī atbildes uz mūsu aptaujas jautājumiem: 29 MVU (kas veido aptuveni 34 % no atbildēm) norādīja, ka to pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” projektu rezultāti ir noveduši pie jaunu patentu pieteikumu iesniegšanas. Tajā pašā laikā vēl 52 projekti (jeb 61 % no atbildēm) bija radījuši inovācijas rezultātus, kas nebija patenti.

80 Daži dalībnieki, jo īpaši viena saņēmēja projektos, savos galīgajos darbības plānos iekļāva informāciju par komercnoslēpumiem vai programmatūras licencēm. Tomēr, tā kā šāda veida dati par IĪT nav iekļauti Komisijas datu bāzē, tie netiek iekļauti arī uzraudzībā.

81 Tajā pašā laikā, runājot par patentu rādītāju, mēs konstatējām metodoloģiskas problēmas, kas izraisīja sistemātisku pārspīlētu datu uzrādīšanu, jo šis rādītājs ietvēra arī “iepriekšējos patentus”, t. i., patentus, kas tika iesniegti pirms projekta sākuma. Šīs IĪT bija pilnībā nesaistītas ar “Apvārsnis 2020” finansējumu, bet veidoja ievērojamu daļu no rādītāju vērtībām. Attiecībā uz LEIT projektiem, kas finansēti saskaņā ar pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”, no 642 patentu pieteikumiem, par kuriem Komisija ziņojusi līdz 2025. gadam, tikai 147 (aptuveni 23 %) un no 261 piešķirtajiem patentiem — 62 (aptuveni 24 %) tika iesniegti pēc projekta uzsākšanas.

82 Mēs arī salīdzinājām atsevišķas biznesa plānos iekļautās prognozes ar faktiskajiem ekonomiskajiem rādītājiem, lai izvērtētu, cik reālistiskas bija dalībnieku biznesa plānos norādītās prognozes. Vismaz trīs no 13 apmeklētajiem MVU, kas saņēma finansējumu kā vienīgie atbalsta saņēmēji un kas bija iesnieguši finanšu pārskatus vismaz par dažiem gadiem, mēs konstatējām, ka to sākotnējos biznesa plānos bija ievērojami (t. i., vismaz par trešdaļu) pārvērtēts to ekonomisko rādītāju potenciālais pieaugums gan nodarbinātības, gan ieņēmumu ziņā (***6. izcēlums***).

6. izcēlums.

Daži pārāk optimistisku uzņēmējdarbības plānu piemēri

Attiecībā uz kādu mūsu izlasē iekļauto Itālijas MVU, salīdzinot tā galīgajā biznesa plānā, kas tika iesniegts projekta noslēgumā, iekļautās aplēses ar tā finanšu pārskatiem:

— faktiskais darbinieku skaits atbilda 54 % no prognozes 2021. gadā, 57 % – 2022. gadā, 37 % – 2023. gadā un tikai 25 % – 2024. gadā:

— faktiskie ieņēmumi ievērojami atpalika no prognozēm, sasniedzot aptuveni 15 % no sākotnējām prognozēm 2021. gadam, 4 % — 2022. un 2023. gadam un tikai 1 % – 2024. gadam.

Spānijas MVU kopējie aktīvi 2015. gadā saskaņā ar tā finanšu pārskatiem bija 1,5 miljoni EUR. Tā biznesa plānā, kas iekļauts 2015. gada dotāciju līgumā, bija prognozēts, ka līdz 2019. gadam kopējie aktīvi sasniegs 80 miljonus EUR. Tomēr 2019. gada beigās tā paša uzņēmuma finanšu pārskatos bija norādīti kopējie aktīvi tikai 4 miljonu EUR apmērā.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas un apmeklēto MVU sniegto informāciju.

83 Visbeidzot, mēs novērojām gadījumus, kad dažādu uzaicinājumu ietvaros pieteikumu iesniedzēji savos biznesa plānos, kas tika sagatavoti saistībā ar iepriekšējo uzaicinājumu, bija norādījuši pārāk optimistiskas aplēses, kuras vēlāk tika pārskatītas uz leju to dotāciju pieteikumos, kas tika iesniegti saistībā ar nākamajiem uzaicinājumiem. Komisijas veikts sistemātisks projekta noslēguma novērtējums varētu veicināt dalībnieku motivāciju izstrādāt pamatīgākus un reālistiskākus priekšlikumus un biznesa plānus, tādējādi sniedzot reālistiskāku prognozi par to, kā dalība ES pētniecības un inovāciju programmās var ietekmēt viņu ekonomiskos rādītājus.

Ierobežotā pēcprojekta uzraudzība neļāva novērtēt MVU komercializāciju un darbības paplašināšanu

84 Atbildot uz mūsu aptauju, MVU kā galvenos savas darbības tirgū virzītājspēkus minēja augstu kompetences līmeni (aptuveni 46 %), kā arī inovāciju attīstības pakāpi un tirgus pieprasījumu (aptuveni 52 %). Tomēr pierādījumi, kas iegūti no mūsu revīzijas laikā apmeklētajiem MVU, liecina, ka šie faktori sistemātiski neizraisīja jaudas palielināšanu.

85 Vairāk nekā puse no apmeklētajiem MVU, kas piedalījās sadarbības projektos (septiņi no 12 MVU), savu produkciju nekomercializēja. Tas galvenokārt bija saistīts ar šādu nodomu neesamību (trīs gadījumi), ierobežotu konkurētspēju salīdzinājumā ar citiem tirgus risinājumiem (viens gadījums) un risinājuma novecošanos (divi gadījumi) vai uzņēmējdarbības lēmumu (viens gadījums). Tāpat arī vairāk nekā puse no apmeklētajiem MVU, kas projektā piedalījās kā vienīgie atbalsta saņēmēji (septiņi no 13 MVU), norādīja, ka pēc projekta pabeigšanas tiem būs nepieciešams papildu atbalsts. Mēs arī novērojām divus gadījumus, kad MVU pārtrauca darbību vai izbeidza pētniecības un inovāciju darbības vai nu tāpēc, ka tiem neizdevās iegūt turpmāku finansējumu, vai arī uzņēmējdarbības lēmuma dēļ. Lai gan pētniecības un inovāciju atdeve pēc būtības ir nenoteikta, mēs uzskatām, ka šie skaitļi atspoguļo trūkumus tajā, kā Komisija nosaka visdaudzsološākos projektus un turpmākās finansējuma vajadzības projekta noslēgumā.

86 Šajā sakarā mēs atzīmējām Eiropas Savienības Kosmosa programmas aģentūras (EUSPA) labas prakses iniciatīvu, kas daļēji tiek finansēta no pašreizējās programmas "Apvārsnis Eiropa" un kas atbalsta ES kosmosa pakārtoto nozaru tirgus attīstību un uz kosmosu balstītu risinājumu ieviešanu (CASSINI). Saskaņā ar šo iniciatīvu dalībnieku projektu rezultāti tiek rūpīgi uzraudzīti un tiek piešķirts papildu finansējums, lai projektu rezultātus varētu pilnveidot, ņemot vērā to piekļuvi tirgum.

87 Mēs arī novērtējām projekta pabeigšanas ietekmi uz 25 apmeklēto MVU ekonomiskajiem rādītājiem, jo šī informācija nav pieejama Komisijas uzraudzības sistēmā. Gandrīz visi 12 mūsu izlasē iekļautie MVU, kas piedalījās sadarbības projektos, galvenokārt darbojās kā tehnoloģiju izstrādātāji. Lai gan dotāciju saņēmēji īstenošanas posmā palielināja savus ieņēmumus, vismaz deviņiem no tiem neizdevās panākt projekta rezultātu komercializāciju tirgū. Tāpēc mums neizdevās konstatēt cēloņsakarību starp projekta tehnoloģiskajiem rezultātiem un uzņēmumu ekonomiskajiem rādītājiem.

88 Pozitīvi ir tas, ka četros gadījumos, kad dalībniekiem izdevās tehnoloģiskās attīstības rezultātus pārvērst par tirgus pieņemšanu, mēs identificējām galvenos faktorus, kas veicināja šos veiksmes stāstus (***11. attēls***).

11. attēls | Galvenie faktori, kas veicina ekonomiskos panākumus

IKT (Atklāta progresīva inovācijas sistēma)

Ungārija

Izcila kvalitāte, kas atbilst augsta līmeņa tirgus vajadzībām: par izņēmuma gadu kļuva 2023. gads, kad uzņēmuma inovatīvā produkta apgrozījums, salīdzinot ar 2022. gadu, trīskāršojās zemāku cenu un pieaugoša pieprasījuma dēļ. 2024. gadā inovatīvā produkta apgrozījums samazinājās (aptuveni pusmiljons), jo tirgū ienāca vairāk konkurentu. Apgrozījums samazinājās, bet ir stabils.

Pieprasījuma noteikts: lai gan MVU neplāno turpināt produkta izstrādi, jo pieprasījums pēc šādām augstas kvalitātes tehnoloģijām tagad ir pārvirzījies uz vidējas kvalitātes tehnoloģijām, tas tomēr uzskata, ka pieprasījums pēc šā produkta joprojām pastāv.

Itālija

Priekšlikumu iesniegšanas posmā ieviestie panākumu faktori: tajā tika iekļauta tirgus problēmu un vajadzību analīze, tostarp pieprasījuma un ieinteresēto pušu iesaistīšanas izvērtējums.

"Apvārsnis 2020" finansējums: tas ļāva šim Itālijas MVU kļūt konkurētspējīgam tirgū kā pirmajam šāda veida risinājumu piedāvātājam.

Spānija

Jauns risinājums, kas efektīvi apmierina klientu vajadzības.

"Apvārsnis 2020" finansējums: tas ļāva šim Spānijas MVU koncentrēt resursus uz labākā iespējamā produkta izstrādi, paātrinot tā attīstību un sagatavošanu tirgum. Uzņēmums izstrādāja ilgtspējības tehnoloģiju platformu, kas, izmantojot mašīnmācīšanos un lielos datus, sniedz informāciju par vides un sociālajiem jautājumiem investoriem, organizācijām un patērētājiem.

Veselības nozare

Nīderlande

Labas kvalitātes klīnisko datu pierādījumi: šis produkts ir vienīgais šāda veida produkts, par kuru ir pieejami I līmeņa klīniskie dati, tostarp dati par pacientiem ar veselības traucējumiem (piemēram, smēķētājiem).

"Apvārsnis 2020" finansējums: Tas bija izšķirošs faktors, lai uzsāktu produkta galu galā veiksmīgo komercializāciju, palīdzot MVU: iegūt pirmsklīniskos datus izplatīšanai, saņemt regulatīvās atļaujas, pieņemt darbā zinātnieku (priekš)klīniskajai izstrādei, kas tiktu izmantota izplatīšanai (redzamības nodrošināšanai un regulatīvo atļauju saņemšanai), pieņemt darbā operatoru un modernizēt tīrās telpas, lai nodrošinātu ražošanu atbilstoši jaunākajām tehnoloģijām. Tas palīdzēja šim Nīderlandes MVU atrast piemērotu partneri, ar kuru apvienoties un sākt komercializāciju. Tā pirmie produkti tika laisti tirgū 2018. gadā ES un ASV.

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, ko snieguši apmeklētie MVU.

Nepareizi vai nepilnīgi dati negatīvi ietekmēja Komisijas spēju uzraudzīt pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”

89 Komisijas veiktajā pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” uzraudzībā tiek izmantoti dati no vairākiem avotiem, tostarp saņēmēju pašpaziņotie dati (patenti, inovācijas, publikācijas, apgrozījums un darbvietas), kā arī dati no pilnvarotajām struktūrām, piemēram, EIB grupas.

90 Mūsu 2024. gada ziņojumā[22] jau ir uzsvērtas nepilnības ziņoto programmas “Apvārsnis 2020” datu ticamībā. To apstiprināja mūsu revīzijas apmeklējumi uz vietas piecās dalībvalstīs, kur mēs konstatējām nepilnīgu un nekonsekventu ziņošanu par 22 no 33 mūsu izlasē iekļautajiem projektiem. Tas attiecas arī uz diviem MVU, kuru iesniegtie dati (par to finanšu stāvokli vai darbinieku skaitu) bija nepareizi. Citā projektā gada datus par faktisko un paredzamo apgrozījumu un darbinieku skaitu katru gadu nepapildināja visi konsorcija dalībnieki. Tas ir saistīts ar to, ka uzraudzības dati ir pašu iesniegtie un Komisija tos sistemātiski nepārbauda.

91 Pamatojoties uz CORDA datu bāzē iekļautajiem datiem, Komisija aprēķināja rādītāju vērtības attiecībā uz patentiem, inovatīviem uzņēmumiem, publikācijām, apgrozījumu un darbavietām, kas aptver pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” kopumā. Šie rādītāji tika aprēķināti dažādos laikos un publicēti dažādos kontekstos. Tā kā datu avoti netika arhivēti, mums nebija iespējams pārbaudīt paziņotās rādītāju vērtības.

92 Attiecībā uz mūsu izlases projektiem mēs atklājām arī citas neatbilstības CORDA datu bāzē. Piemēram, piecos no 18 sadarbības projektiem atbalsta saņēmēju norādītais inovatīvo uzņēmumu skaits pārsniedza konsorcijos iesaistīto uzņēmumu un MVU skaitu. Turklāt trijos no 15 projektiem ar vienu saņēmēju mēs konstatējām, ka vienīgais projektā iesaistītais MVU tika uzskaitīts divreiz nepareizas pašdeklarācijas dēļ.

93 Visbeidzot, EIF neuzraudzīja, vai atbalstītie MVU veiksmīgi komercializēja pētniecības rezultātus vai izplatīja tos, lai gan šāda uzraudzība bija paredzēta deleģēšanas līgumā. Tas neļāva novērtēt MVU garantijas ilgtermiņa ietekmi uz dalībnieku inovāciju.

94 Šīs nepilnības veidā, kādā tika noteikti programmas mērķi un rādītāji, un uzraudzības datu kvalitātē un ticamībā ietekmēja arī Komisijas *ex post* novērtējumu (sk. arī ***63***–***71*** punktu).

[22] 3.55. punkts: Tas, ka trūkst sīkākas informācijas par “Apvārsnis 2020” paziņotajiem GSR, ievērojami mazina iesniegto datu ticamību.

“Apvārsnis 2020” *ex post* novērtējumā netika novērtēts programmas ieguldījums dalībnieku ekonomiskajā sniegumā vai inovācijas jaudā.

95 Saskaņā ar “Apvārsnis 2020”regulu[23] Komisijai bija jāveic programmas starpposma novērtējums (līdz 2017. gada beigām) un *ex post* novērtējums (līdz 2023. gada beigām). Attiecībā uz *ex post* novērtējumu Komisijai bija jāizvērtē programma, aptverot tās pamatojumu, īstenošanu un sasniegumus, kā arī ilgtermiņa ietekmi un ilgtspēju, lai nodrošinātu informāciju lēmumu pieņemšanai par turpmākiem pasākumiem[24]. Novērtējums bija jāveic saskaņā ar Komisijas labāka regulējuma pamatnostādnēm.

96 Attiecībā uz ES finansēto pētniecības programmu ietekmes un jo īpaši to ieguldījuma ekonomiskajā sniegumā un inovācijas spējā novērtēšanu iezīmējas dažas konkrētas problēmas (***12. attēls***).

[23] 32. pants.

[24] 32. panta 4. punkts.

12. attēls | Izaicinājumi, novērtējot ES finansēto pētniecības un inovāciju programmu ietekmi uz ekonomiskajiem rādītājiem un inovācijas spējām

Daudzveidīgi mērķi un instrumenti	Jēgpilns valsts intervences novērtējums nav iespējams bez skaidri noteikta politikas mērķa. Šī skaidrības prasība ietver arī pārredzamību attiecībā uz prioritātēm vai svara koeficientiem, ja politikas pasākums vienlaikus kalpo vairākiem mērķiem. Tomēr ES pētniecības finansēšanas programmās ir noteikti daudzi mērķi. Attiecībā uz *ex-post* novērtējumu šis mērķis – satiksmes sastrēgumu novēršana –, neprecizējot, kā jānovērtē potenciāli savstarpēji pretrunīgi mērķi, rada būtisku problēmu. Turklāt, runājot par ES finansēto pētniecību, pastāv dažādi instrumenti, kas vērsti uz atšķirīgiem mērķiem un dažkārt savstarpēji konkurējošām prioritātēm. Viena instrumenta vai izvēlētas plašas darbības jomas novērtējuma rezultāti var nebūt attiecināmi uz citiem, tādējādi apgrūtinot vispārīgu secinājumu izdarīšanu par ES finansējuma programmu kopējo ietekmi.
Attiecināšanas un izplatīšanās efekti	Pastāvošā regulējuma nepilnību dēļ ir problemātiski tieši sasaistīt ES finansējumu pētniecībai un inovācijai ar ietekmi nozares, reģionālā vai dalībnieku līmenī. Turklāt netiešās ietekmes – kad ieguvumi sniedzas tālāk par tiešajiem saņēmējiem – apgrūtina atbildības noteikšanu.
Datu kvalitāte	Parasti novērtējumos izmanto uzraudzības datus, kas savākti un apstrādāti programmas īstenošanas laikā; bieži vien *ex post* novērtējumu kvalitāti kavē nepilnīgi vai neprecīzi dati.
Snieguma rādītāji	*Ex post* novērtēšanas laikā, pamatojoties uz stabiliem un uzticamiem snieguma rādītājiem, ir jānosaka, cik lielā mērā ir sasniegti politikas mērķi. Tomēr praksē bieži ir grūti iepriekš precizēt šādus rādītājus.
Laika aspekti	Datu ierobežojumu dēļ lielākā daļa pētniecības programmu ietekmes novērtējumu koncentrējas uz īstermiņa sekām, lai gan pētniecības finansējuma faktiskā ietekme bieži vien izpaužas tikai pēc gadiem vai pat desmitgadēm.

Avots: ERP.

97 Šajā sadaļā tiek izvērtēts, cik lielā mērā Komisija ņēma vērā šos izaicinājumus, novērtējot programmas "Apvārsnis 2020" ieguldījumu dalībnieku ekonomiskajos rādītājos un inovācijas spējās.

“Apvārsnis 2020” regulā nebija paredzēts veikt ietekmes novērtējumu attiecībā uz dalībniekiem

98 Saskaņā ar “Apvārsnis 2020” regulu[25] *ex post* novērtējums cita starpā bija paredzēts, lai novērtētu programmas ilgtermiņa ietekmi un aspektus, kas saistīti ar pētniecības rezultātu izplatīšanu un izmantošanu. Ilgtermiņa ietekmi var novērtēt dažādos līmeņos, piemēram, sabiedrības, ekonomikas vai atsevišķu programmas dalībnieku līmenī.

99 Šajā sakarā mēs atzīmējam, ka “Apvārsnis 2020” regulā nav īpaši noteikta prasība Komisijai novērtēt šādu ietekmi uz dalībniekiem. Līdz ar to Komisijas *ex post* novērtējumā galvenā uzmanība netika pievērsta šai dimensijai. Piemēram, “dalībnieku ekonomiskās darbības uzlabošana” nebija viens no “Apvārsnis 2020” vispārīgajiem mērķiem. Tāpat LEIT apakšprioritātes konkrētie mērķi attiecās uz pētniecību un inovāciju, kas ir “konkurētspējas” pamatā kopumā, nevis dalībnieku līmenī. Tāpēc arī Komisijas *ex post* novērtējums neatspoguļoja ekonomisko sniegumu.

Komisijas veiktais “Apvārsnis 2020” *ex post* novērtējums galvenokārt balstījās uz makroekonomiskajiem un mikroekonomiskajiem modeļiem, lai novērtētu ekonomisko ietekmi

100 Komisijas “Apvārsnis 2020” *ex post* novērtējumā, kas tika publicēts 2024. gada janvārī, tika apvienotas vairākas pieejas, lai novērtētu, vai ir sasniegti programmas “Apvārsnis 2020” vispārīgie un konkrētie mērķi (***8. attēls***). Pirmkārt, tā analizēja dalībnieku iesniegtos datus attiecībā uz “Apvārsnis 2020” regulā minētajiem rādītājiem. Otrkārt, tajā tika izmantoti makroekonomiskie modeļi, lai novērtētu ietekmi uz ES “iekšzemes kopproduktu“ (IKP) un nodarbinātību, kā arī mikroekonomisks modelis, lai novērtētu ietekmi uz dalībniekiem. Visbeidzot, *ex post* novērtējumā tika novērtēts, cik lielā mērā programma ir atvieglojusi piekļuvi riska kapitālam.

101 Turklāt attiecībā uz LEIT apakšprioritāti Komisijas *ex post* novērtējums galvenokārt balstījās uz trim dažādiem pētījumiem: pirmo par darbībām digitālās un rūpnieciskās pārkārtošanās jomā, otro par inovatīvu Eiropu (kas attiecas uz MVU inovāciju un piekļuvi riska finansējuma programmām) un trešo par EIP izmēģinājuma projektu (41. punkts). Pamatojoties uz izlasi, šajos pētījumos tika novērtēta – zināmā mērā – uzņēmumu dalības programmā ietekme uz to ekonomiskajiem rādītājiem. Tomēr nebija veikts neviens pētījums, kurā būtu izvērtēta ietekme uz uzņēmumu inovācijas spējām.

---

[25] Turpat.

Rādītāji, kas izmantoti, lai novērtētu programmas "Apvārsnis 2020" ieguldījumu ekonomiskajā sniegumā, nebija ne specifiski programmai, ne dalībniekiem

102 "Apvārsnis 2020" regulā tika noteikti trīs rādītāji, kas raksturo progresu saistībā ar vispārējiem mērķiem (***8. attēls***):

- pētniecības un izstrādes izdevumu mērķrādītājs (3 % no IKP) stratēģijai "Eiropa 2020";
- "inovāciju rezultātu rādītājs", kas izstrādāts saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020"[26]; un
- pētnieku īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū.

103 Mēs konstatējām, ka *ex post* novērtējumā tika norādītas visai ekonomikai kopumā raksturīgās vērtības, taču netika kvantitatīvi novērtēts programmas "Apvārsnis 2020" konkrētais ieguldījums. Turklāt neviens no šiem rādītājiem nemērīja programmas "Apvārsnis 2020" ietekmi uz dalībniekiem.

104 Pamatojoties uz mūsu veikto "Apvārsnis 2020" regulas analīzi, mēs konstatējām, ka visiem trim rādītājiem trūka sākotnējās vērtības un tikai vienam no tiem bija noteikts kvantitatīvs mērķis (t. i., izdevumi pētniecībai un attīstībai vismaz 3 % apmērā no IKP). Turklāt arī inovācijas izlaides rādītājam, ko aprēķināja Komisijas Kopīgais pētniecības centrs un izmantoja Komisija savā *ex post* novērtējumā, bija konceptuāli ierobežojumi, jo tas:

- tas attiecās uz ES finansētiem projektiem, nevis tikai uz "Apvārsnis 2020" projektiem;
- galvenokārt tika novērtēts IPR skaits, piemēram, patentu un preču zīmju skaits, taču netika ņemtas vērā citas inovācijās izmantotās aizsardzības formas (piemēram, komercnoslēpumi, programmatūras licencēšana);
- novērtēti rezultāti, nevis ietekme; un
- sniedza informāciju par pētniecību un inovācijām, kas tiek veikta dažādās ekonomikās, nevis par programmas "Apvārsnis 2020" ietekmi uz dalībnieku inovācijas spējām.

[26] COM (2013)0624.

Arī "Apvārsnis 2020" regulā netika noteikti nekādi rādītāji, sākotnējās vērtības vai mērķi, lai konkrēti novērtētu, cik lielā mērā "vadošā loma rūpniecībā" veicināja vispārējā mērķa sasniegšanu. Komisija novērtēja programmas "Apvārsnis 2020" inovāciju rezultātus kopumā, izmantojot tos snieguma rādītājus, ar kuriem tika novērtēta virzība uz konkrētajiem mērķiem. Praksē tas nozīmēja, ka vienīgais rādītājs saistībā ar inovācijām un ekonomisko ietekmi LEIT ietvaros bija patentu skaits. Attiecībā uz konkrēto mērķi "Inovācija MVU" netika ziņots par rādītāju vērtībām.

105 Visbeidzot, mūsu analīze arī parādīja, ka nebija neviena rādītāja, kas konkrēti novērtētu programmas "Apvārsnis 2020" vai kādas no tās prioritātēm ietekmi uz dalībnieku ekonomiskajiem rādītājiem.

Pieņēmumi un metodoloģiskie jautājumi Komisijas *ex post* novērtējumos, iespējams, ir izraisījuši pārāk optimistiskus rezultātus

106 Komisijas veiktā mikroekonomiskā analīze balstījās uz konstatējumiem, kas gūti dažādos pētījumos par MVU, kuri piedalījās pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" 2013.–2021. gada periodā. Mēs konstatējām, ka vienam šādam izvērtējuma pētījumam par darbībām digitālās un rūpnieciskās pārkārtošanās jomā bija ierobežota darbības joma, un tajā tika novērtēta tikai daļa no pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" finansējuma:

- Pirmkārt, tajā galvenā uzmanība tika pievērsta MVU, kas bija vienīgie atbalsta saņēmēji, un netika iekļauti tie MVU, kas piedalījās sadarbības projektos. Neiekļāva arī neaktīvus uzņēmumus (darbības izbeigšanas, bankrota, likvidācijas vai apvienošanās dēļ), lielus uzņēmumus un bezpeļņas organizācijas. Visbeidzot, Orbis datubāze (globāla datubāze, kurā ir dati par privātiem uzņēmumiem) neļāva izolēt ar inovāciju saistītos ieņēmumus vai nodarbinātību uzņēmumiem, kas gūst labumu no vairākiem produktiem.

- Otrkārt, novērtējumā netika iekļauts ievērojams skaits parakstītu, bet vēl nepabeigtu projektu. Konkrētāk, tas aptvēra tikai 59 % projektu, kas atbilst kopējam projektu pabeigšanas rādītājam novērtēšanas brīdī. Saskaņā ar prioritāti "Vadošā loma rūpniecībā" un konkrētāk LEIT apakšprioritāti aptuveni 75 % projektu (2 438) bija pabeigušas savas darbības līdz 2021. gada beigām, veidojot 53 % no finansējuma.

107 Vēl viens 2023. gadā veikts pētījums par "Apvāršņa ietekmi", kurā tika aptverti visi dalībuzņēmumi, parādīja cēloņsakarību starp izdevumiem saistībā ar programmu "Apvārsnis 2020" un nodarbinātības rādītājiem (aplēstais vidējais darbinieku skaita pieaugums bija 20 %), kā arī ekonomiskajiem rezultātiem (pēc pirmā finansējuma saņemšanas aktīvu un ieņēmumu apjoms palielinājās par aptuveni 30 %).

108 Mēs arī konstatējām vairākus trūkumus mikroekonomiskajos modeļos, kas, iespējams, ir veicinājuši pārāk optimistiskus secinājumus (***7. izcēlums***).

7. izcēlums.

Piemēri nepilnībām, kas konstatētas digitālās un rūpnieciskās pārkārtošanās pētījumā

- Izmantotie rādītāji nebija neapšaubāmi vispiemērotākie ekonomiskās veiktspējas un inovācijas potenciāla novērtēšanai: piemēram, kā rentabilitātes rādītājs tika izmantots "peļņa pirms procentiem, nodokļiem, nolietojuma un amortizācijas" (EBITDA), lai gan citi rādītāji būtu bijuši piemērotāki. Uzņēmumu apgrozījums un darbinieku skaits tika izmantoti nevis tāpēc, ka tie bija vispiemērotākie rādītāji, bet gan tāpēc, ka alternatīvas nebija pieejamas. Citi bieži izmantoti attiecīgie rādītāji, piemēram, bruto pievienotā vērtība, ražošanas apjoms vai eksports, netika ņemti vērā. Turklāt netika novērtēta inovāciju kapitalizācija (t. i., ar tām saistīto patentu monetārā vērtība), kas ir viens no galvenajiem rādītājiem ekonomiskās ietekmes novērtēšanai.

- Modeļos netika ņemti vērā IKP[27] principi, kas nepieciešami, lai novērtētu ietekmi uz izaugsmi, darbvietām un ekonomisko sniegumu, kā arī inovācijas rezultātiem. Inovāciju rezultātu novērtēšana balstās uz attiecīgo IĪT tirgus vērtību. Ja šādas tirgus vērtības nav pieejamas, to var aprēķināt, summējot ražošanas izmaksas un piemērotu uzcenojumu[28]. Tā kā tas ir nemateriāls aktīvs, turpmākajos gados ir jāiekļauj attiecīgā kapitāla patēriņa vērtība.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

109 Turklāt bezpeļņas organizācijas var arī komercializēt pētniecības, izstrādes un inovāciju rezultātus, radot gan ekonomisku, gan sabiedrisku ietekmi. Tomēr iepriekš minētajos mikroekonomiskajos novērtējumos nebija iekļauta informācija par šo organizāciju ekonomisko ietekmi.

---

[27] Regula Nr. 549/2013 (ESA2010) un SNA2008.

[28] ESA 2010 3.82. un 3.83. punkts.

110 Makroekonomiskajai analīzei Komisija izmantoja trīs modeļus: NEMESIS, QUEST 2 un Reģionālais holistiskais modelis (RHOMOLO). Visi trīs modeļi norādīja, ka "Apvārsnis 2020" finansējumam būtu pozitīva ietekme uz IKP un nodarbinātību līdz 2040. gadam.

111 Mēs arī konstatējām trūkumus makroekonomiskajos modeļos, kas tika izmantoti programmas "Apvārsnis 2020" novērtēšanai:

- viņi pieņēma, ka atbalstītās inovācijas gūs pilnīgu komerciālu panākumu, neraugoties uz to, ka nebija informācijas par dalībnieku rezultātiem pēc finansējuma saņemšanas;
- zināšanu krājumu kalibrēšana NEMESIS modelī balstījās uz patentu citējumiem; tie neaptver lielāko daļu inovāciju, kas nav saistītas ar patentiem, un kuras ievērojami atšķiras atkarībā no nozares; un
- kopējais "Apvārsnis 2020" finansējums tika izmantots, neizslēdzot summas, kas nav tieši saistītas ar inovācijas darbībām, piemēram, administratīvos maksājumus un finansējumu saņēmējiem, kas nav inovatīvi.

Daži no šiem trūkumiem, iespējams, ir veicinājuši pārāk pozitīvu secinājumu izdarīšanu, balstoties uz šiem makroekonomiskajiem modeļiem.

112 Paredzams, ka šos modeļus izmantos arī pašreizējās "Apvārsnis Eiropa" *ex post* novērtējumā, kas var pārnest tās pašas metodoloģiskās nepilnības.

Šo ziņojumu 2026. gada 16. septembra sēdē Luksemburgā pieņēma IV apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis Petri Sarvamaa.

Revīzijas palātas vārdā –

Tony Murphy
priekssēdētājs

Pielikumi

Annex I. Par revīziju

Programmas "Apvārsnis 2020" darbības joma

01 "Apvārsnis 2020" bija ES astotā pētniecības un inovāciju pamatprogramma. Tā nodrošināja ES finansējumu pētniecības un inovāciju pasākumiem 2014.–2020. gada periodā, un tās budžets bija aptuveni 79 miljardi EUR (kas sastāvēja no 77 miljardiem EUR pamatfinansējuma, kā arī papildu finansējuma kodolpētniecībai saskaņā ar Euratom programmu[1]). Tā bija lielākā programma DFS izdevumu kategorijā "Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai", kas veidoja aptuveni 54 % no šīs izdevumu kategorijas kopējā budžeta (*1. attēls*).

1. attēls | Programmas "Apvārsnis 2020" nozīme 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu plānā

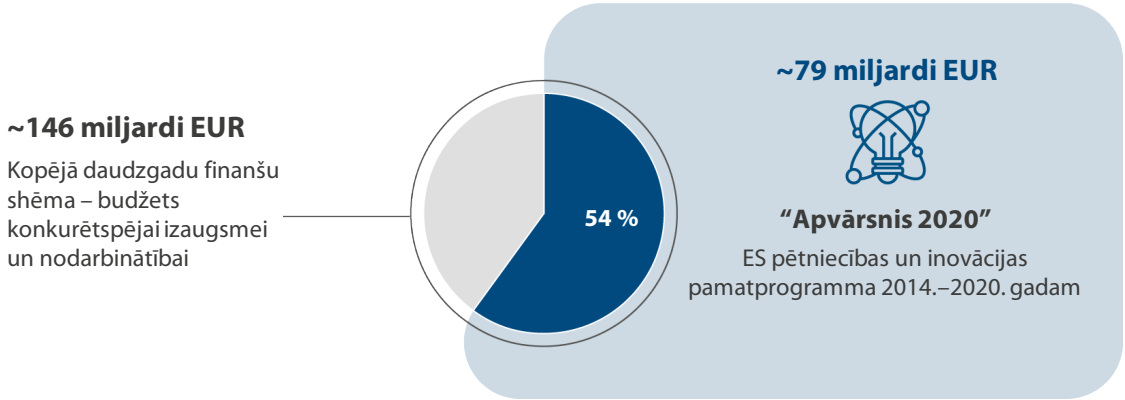

Avots: ERP.

02 "Apvārsnis 2020" aptvēra visus pētniecības un inovācijas ķēdes posmus, tostarp uz tirgu orientētus pasākumus. Tā darbojās saskaņā ar principu, ka, jo tuvāk tirgum ir konkrētā darbība, jo lielāks ir sagaidāmais ieguldījums no papildu finansējuma avotiem. *2. attēlā* ir parādīts budžeta piešķīrums pa prioritātēm un konkrētajiem mērķiem.

[1] Regula (ES) Nr. 1291/2013 un Regula (Euratom) Nr. 1314/2013.

2. attēls | “Apvārsnis 2020” budžeta piešķīrums

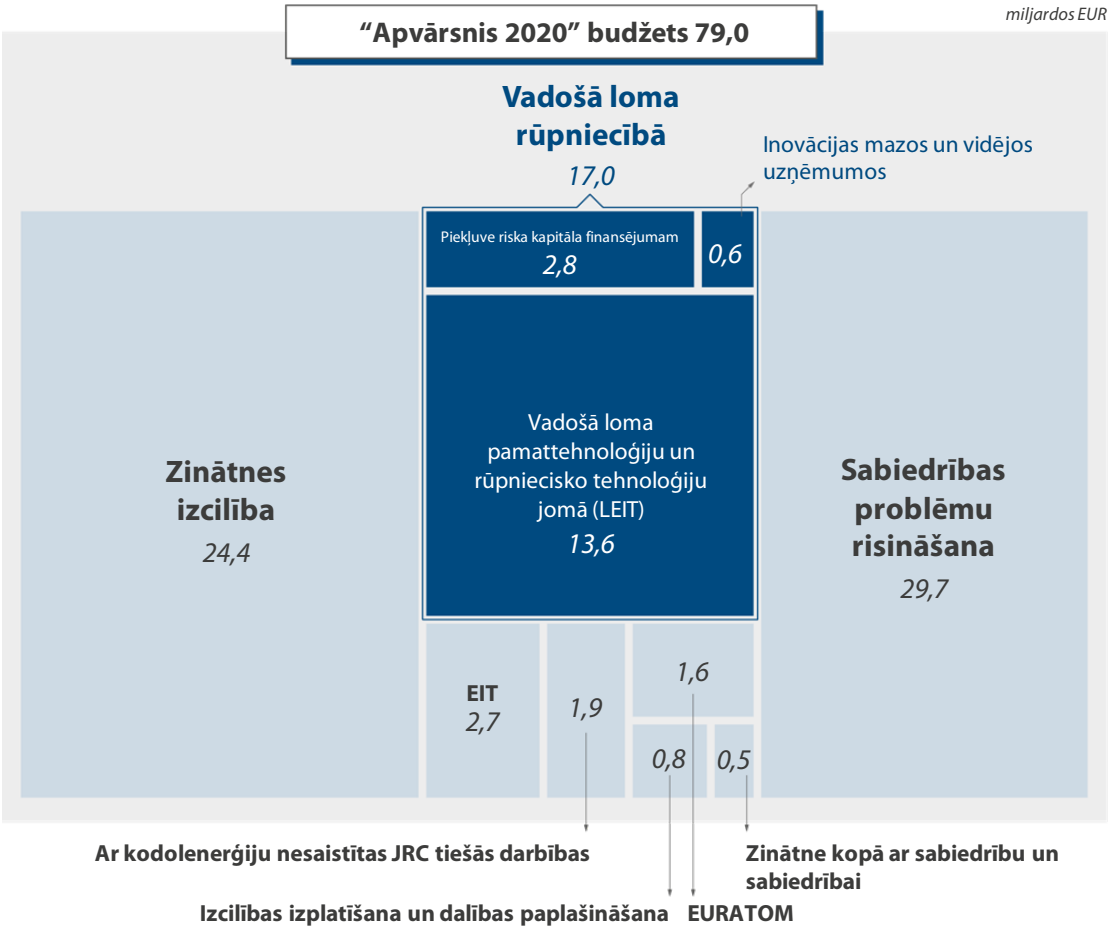

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

Vadošā loma rūpniecībā

03 Saskaņā ar prioritāti “Vadošā loma rūpniecībā” atbalsta mērķis bija stimulēt privātā sektora ieguldījumus pētniecībā un izstrādē un inovācijās, veicināt uz uzņēmējdarbību vērstu pētniecības un inovāciju programmu, kā arī paātrināt jaunu tehnoloģiju attīstību, kas veido pamatu turpmākajai uzņēmējdarbībai un ekonomiskajai izaugsmei[2].

04 Prioritāte “Vadošā loma rūpniecībā” bija programmas “Apvārsnis 2020” daļa, kuras mērķis bija veicināt rūpniecības konkurētspēju, veicinot inovācijas, pētniecības un tehnoloģiju attīstības rīcībpolitikas rūpnieciskā potenciāla izmantošanu[3] (***04*** punkts).

---

[2] Padomes 2013. gada 3. decembra lēmuma, ar ko izveido īpašo programmu “Apvārsnis 2020” īstenošanai 9. apsvērums.

[3] 2. apsvērums “Apvārsnis 2020” regulā.

05 Prioritātes “Vadošā loma rūpniecībā” ietvaros mērķi “Vadošā loma atbalstošajās un rūpnieciskajās tehnoloģijās“ (LEIT) īstenoja Komisijas dienesti, izpildaģentūras un kopuzņēmumi, un tā kopējais budžets bija aptuveni 13,6 miljardi EUR. Attiecībā uz pārējiem mērķiem EIB grupa (kas sastāv no EIB un EIF) pārvaldīja budžetu aptuveni 2,8 miljardu EUR apmērā (“Piekļuve riska finansējumam”), savukārt Eiropas Inovāciju padomes un MVU izpildaģentūra (EISMEA) pārvaldīja aptuveni 0,6 miljardus EUR MVU instrumentam. Revīzijas darbības jomā mēs neiekļāvām “kopfinansētus pasākumus“, piemēram, “Enterprise Europe Network“ vai “Eurostars“, kā arī LEIT ietvaros īstenotos kosmosa projektus.

Darbību veids un finansējuma likmes

06 Programma “Apvārsnis 2020” atbalstīja pētniecības un inovāciju pasākumus, izmantojot dotācijas (galveno ES atbalsta veidu), balvas, iepirkumus un finanšu instrumentus (t. i., aizdevumus, garantijas un kapitāla ieguldījumus). Projektus galvenokārt īstenoja organizācijas, kas nav Komisijas struktūrvienības, tostarp pētniecības organizācijas, vidējās vai augstākās izglītības iestādes, citas valsts iestādes un privātas komercorganizācijas, tostarp mazie un vidējie uzņēmumi (MVU). Finansēšanas iespējas lielā mērā tika noteiktas daudzgadu darba programmās. Saskaņā ar Komisijas datiem 78 % no “Apvārsnis 2020” finansējuma tika piešķirti sadarbības projektiem.

07 Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” regulā[4] ir arī noteikts mērķis vismaz 20 % no kopējā LEIT un “sabiedrības problēmu risināšanas” budžeta atvēlēt MVU. Pamatojoties uz Komisijas datu bāzi, MVU piedalījās visās jomās, kas ietilpst prioritātes “Vadošā loma rūpniecība” ietvaros, saņemot aptuveni 4 miljardus EUR (jeb 59 %) no kopējās summas aptuveni 7 miljardu EUR apmērā, kas piešķirti privātām, peļņas gūšanai orientētām organizācijām.

08 Viens no prioritātes “Vadošā loma rūpniecībā” konkrētajiem mērķiem bija uzlabot MVU piekļuvi riska finansējumam. Šajā sakarā programmā “Apvārsnis 2020” tika izveidots finanšu instruments “Piekļuve riska finansējumam“. Šis instruments tika īstenots, izmantojot InnovFin produktu saimi, un tas ietvēra plašu parāda, garantiju, kapitāla un konsultāciju produktu kopumu (***izcēlums***).

[4] I pielikuma II daļa, prioritāte *Vadošā loma rūpniecībā*.

Izcēlums

Pārskats par InnovFin finanšu produktiem

Korporatīvie produkti

- **Jaunie novatori:** novērš pētniecības un inovāciju investīciju plaisu ES dalībvalstīs ar vidēju un zemu inovācijas līmeni, kā arī "Apvārsnis 2020" asociētajās valstīs. Tas attiecas gan uz ES dalībvalstīm, gan uz "Apvārsnis 2020" asociētajām valstīm, kuru inovācijas snieguma rādītājs ir no 70 % līdz 100 % no ES vidējā rādītāja "vidēji aktīvo novatoru" kategorijā vai zemāks "nelielu novatoru" kategorijā.
- **Vidēja kapitalizācijas uzņēmumu garantija:** dara pieejamu parāda finansējumu inovatīviem uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu, kas nav atbilstīgi saskaņā ar InnovFin MVU garantiju.
- **Korporatīvas pētniecības kapitāls:** palielina Eiropas Stratēģisko investīciju fonda pašu kapitāla tipa finansējuma piedāvājumu lielām pētniecības un inovācijas programmām un inovatīviem lieliem vidējas kapitalizācijas uzņēmumiem.

Tematiskie finanšu produkti

- **Enerģētikas demonstrējumu projekti:** ietver projektus energosistēmas pārveides jomā, piemēram, saistībā ar atjaunīgo energoresursu tehnoloģijām, viedām enerģētikas sistēmām, enerģijas uzglabāšanu, oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu vai oglekļa uztveršanu un izmantošanu. MVU veidoja 8 % no galīgajiem saņēmējiem un saņēma 4 % no kopējā finansējuma enerģētikas demonstrācijas projektiem.
- **Infekcijas slimību finansēšanas mehānisms:** tajā ietilpst projekti, kuru mērķis ir izstrādāt inovatīvas vakcīnas, zāles, medicīniskās un diagnostiskās ierīces vai jaunas pētniecības infrastruktūras infekcijas slimību apkarošanai. MVU veidoja 16 % no galasaņēmējiem, un tie saņēma 5 % no mehānisma kopējā finansējuma.
- **InnovFin tematiskās investīciju platformas:** platforma, kuru pārvalda finanšu starpnieks vai fonda pārvaldnieks un kuru atlasa, izmantojot atklātu uzaicinājumu izteikt ieinteresētību. MVU veidoja 15 % no galasaņēmējiem, un tie saņēma 2 % no kopējā finansējuma.
- **Izaugsmes finansējums vidējas kapitalizācijas ietvaros:** tas ļāva EIB piešķirt ilgtermiņa pirmās kārtas, subordinētos vai mezanīna aizdevumus 7,5–25 miljonu EUR apmērā inovatīviem uzņēmumiem, kuros strādā mazāk nekā 3 000 darbinieku, lai atbalstītu to izaugsmi un ieguldījumus pētniecībā un inovācijās. MVU veidoja 9 % no kopējiem galasaņēmējiem, un tie saņēma 3 % no kopējā finansējuma.

Avots: EIB; InnovFin brošūra.

Uzdevumi un atbildība

09 Pētniecības un inovāciju ģenerāldirektorātam (RTD ĢD) bija vadošā loma, un tas bija galvenokārt atbildīgs par programmas "Apvārsnis 2020" īstenošanu un koordinēšanu. Lomas un pienākumi ir uzskaitīti ***3. attēlā***.

3. attēls | Lomas un pienākumi programmas "Apvārsnis 2020" pārvaldībā, īpašu uzmanību pievēršot "vadošajai lomai rūpniecībā".

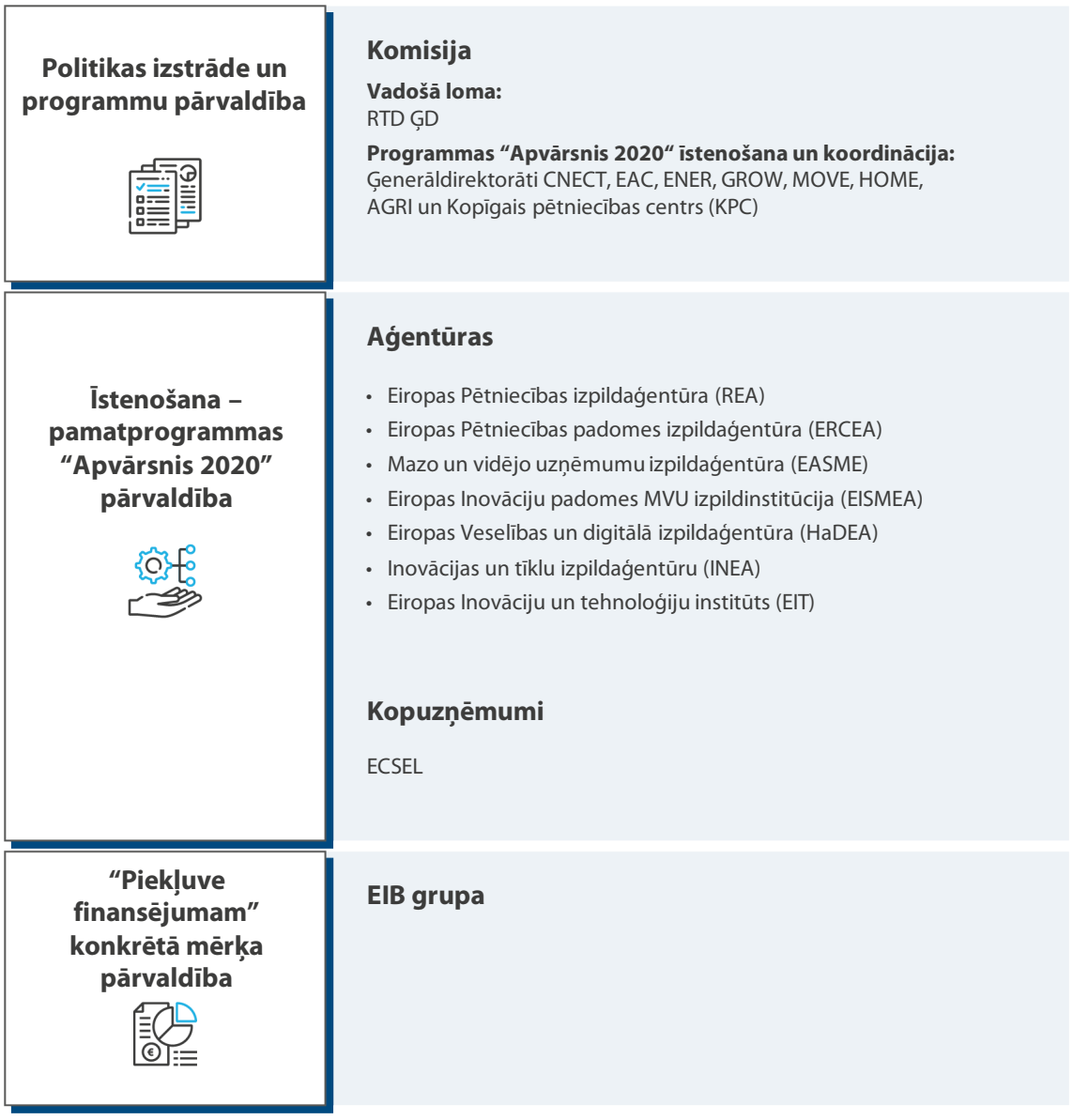

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

10 Lai īstenotu finanšu instrumentus "Piekļuve riska finansējumam", Komisija parakstīja pilnvarojuma līgumu ar EIB grupu (EIB un EIF), kas darbojās kā galvenie partneri, kuri bija atbildīgi par finanšu produktu ieviešanu un to operatīvās īstenošanas uzraudzību. Nolīgumā[5] tika prasīts vākt strukturētus datus par MVU pieteikumiem, apstiprinājumiem un atteikumiem.

Revīzijas tvērums un pieeja

11 Revīzijas galvenais mērķis bija pārbaudīt, vai un cik lielā mērā ES finansējums saskaņā ar "Apvārsnis 2020" prioritāti "Vadošā loma rūpniecībā" bija vērsts uz **inovācijas** un **ekonomiskās darbības** atbalstīšanu. Mēs vērtējām:

- cik lielā mērā Komisijas darba programmas un uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ņēma vērā dalībnieku, jo īpaši MVU, vajadzības un konkrētos šķēršļus; kā tika identificēti projekti ar ekonomisko potenciālu un paplašināšanās iespējām un vai tika noteiktas atbilstošas prioritātes šādu projektu finansēšanai;

- vai jaunie instrumenti, kuru mērķis ir finansēt revolucionāras, pārveidojošas inovācijas un Eiropas strauji augošu inovatīvu uzņēmumu darbības paplašināšanu, efektīvi veicināja inovāciju un komercializācijas rezultātus;

- vai Komisijas izstrādātā sistēma, ar kuras palīdzību tika uzraudzīts, kā ES finansējums veicināja dalībnieku ekonomiskos rādītājus un inovācijas spējas, bija atbilstoša; un

- kādā mērā Komisija novērtēja ES atbalsta ietekmi uz dalībnieku ekonomiskajiem rādītājiem un inovācijas spējām.

12 Revīzija aptvēra laikposmu no 2014. gada līdz 2025. gadam. Pamatotos gadījumos (piemēram, attiecībā uz aspektiem, kas saistīti ar "Apvārsnis 2020" izstrādi un ietekmes novērtējumu) mēs pārskatījām arī iepriekšējos dokumentus, sākot no 2011. gada (***4. attēls***).

[5] I pielikuma 35. panta e) punkts

4. attēls | Revīzijas pieeja

Pārbaudes

- tiesiskais regulējums, stratēģijas un ikgadējās darba programmas, uzraudzības sistēma un tās struktūra, starpposma un *ex post* novērtējumi, attiecīgie politikas dokumenti, pārvaldības dokumentācija (tostarp sanāksmju protokoli)
- kā tika sniegts atbalsts un uzraudzīts sniegums saskaņā ar prioritāti "Vadošā loma rūpniecībā" 33 pabeigtu pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" projektu izlasē (18 sadarbības projekti un 15 projekti ar vienu saņēmēju (t. i., MVU)), tostarp kopuzņēmuma ECSEL projektos (***II pielikums***). Paraugs tika atlasīts, ņemot vērā tā atbilstību pasākumu klāstam, kas tiek finansēti saskaņā ar prioritāti "Rūpniecības līderība" un aptver LEIT un inovācijas MVU jomā. Attiecībā uz izvēlētajiem pabeigtajiem projektiem mēs veicām projektu dokumentu dokumentāro pārskatīšanu. Turklāt mēs apmeklējām 25 MVU izlasi, no kuriem 12 bija iesaistīti sadarbības projektos un 13 MVU bija viena saņēmēja projekti.

Analīze

- dati un dokumentācija no finansējošajām iestādēm un oficiālajiem avotiem (tostarp datu bāzēm), kā arī tika izskatīti attiecīgie materiāli par programmu "Apvārsnis 2020" un pašreizējo programmu "Apvārsnis Eiropa", tostarp "Apvārsnis Eiropa" starpposma novērtējums un Komisijas likumdošanas priekšlikumi par nākamo daudzgadu finanšu shēmu (2028.–2034. g.) un ES atbalstu pētniecībai, inovācijām un konkurētspējai;
- īstenošanas dati līdz 2024. gada beigām, izmantojot informāciju no CORDA, Business Objects, Inovāciju rezultātu pārskata, Eurostat un CORDIS (kvantitatīvā analīze).

Intervijas

- pārstāvji no 25 apmeklētajiem MVU un publiskās inovācijas aģentūrām piecās dalībvalstīs: Itālijā, Nīderlandē, Somijā, Spānijā, Ungārijā un Vācijā. Valstis tika atlasītas, ņemot vērā projektu pabeigšanu atlasīto iniciatīvu ietvaros un MVU dalību šajos projektos.

Aptaujas un anketas

- aptauja, kuras mērķauditorija ir 172 MVU no piecām izvēlētajām dalībvalstīm, kas tika izvēlētas to saistības dēļ ar šīm iniciatīvām (***V pielikums***)
- Šveices un Kanādas valsts aģentūru atbildes uz aptaujas jautājumiem, kā arī virtuāla intervija ar ESAO salīdzinošās analīzes veikšanai.

Avots: ERP.

13 Mūsu revīzijas metodika atbilst Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas (INTOSAI) izdotajiem starptautiskajiem revīzijas standartiem.

Annex II. Šajā revīzijā pārbaudīto projektu izlase

Projekta atsauces numurs	Projekta nosaukums	Pārvaldes iestāde	Tematiskā prioritāte	ES ieguldījums	Sadarbība Vienīgais saņēmējs	Apmeklētie/aptaujātie MVU dalībvalsts
662133	PowerBase	ECSEL	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	584 192,05 EUR	Sadarbība	0
662155	InForMed	ECSEL	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	1 836 035,4 EUR	Sadarbība	1 Somija 1 Nīderlande
666774	QualiLine-C-2.0	EISMEA	Nanotehnoloģijas	1 332 625 EUR	Vienīgais saņēmējs	Ungārija
666794	CoeLux VR	EISMEA	Nanotehnoloģijas	2 179 363 EUR	Vienīgais saņēmējs	Itālija
674049	Prognozējošā redzējuma	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	2 392 873 EUR	Vienīgais saņēmējs	0
674282	CHARME	EISMEA	Nanotehnoloģijas	1 841 591 EUR	Vienīgais saņēmējs	Nīderlande
682804	3D-LEAP	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	2 428 192,38 EUR	Vienīgais saņēmējs	Spānija (tika uzrunāta, taču neatbildēja uz mūsu jautājumiem un nesniedza nekādu papildu informāciju)
684016	LONGTAIL	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	2 499 999 EUR	Vienīgais saņēmējs	Somija

Projekta atsauces numurs	Projekta nosaukums	Pārvaldes iestāde	Tematiskā prioritāte	ES ieguldījums	Sadarbība Vienīgais saņēmējs	Apmeklētie/aptaujātie MVU dalībvalsts
686116	OptiNanoPro	HaDEA	Nanotehnoloģijas	2 171 255 EUR	Sadarbība	1 Ungārija 1 Spānija
686135	PROCETS	HaDEA	Nanotehnoloģijas	1 426 775 EUR	Sadarbība	0
686165	IZADI-NANO2INDUSTRY	HaDEA	Nanotehnoloģijas	578 987,5 EUR	Sadarbība	0
723441	INNOVIP	HaDEA	Moderni materiāli	582 912,5 EUR	Sadarbība	0
723538	HyproCell	CNECTE	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	957 900 EUR	Sadarbība	1 Itālija
723574	Wall-ACE	HaDEA	Moderni materiāli	723 574 EUR	Sadarbība	0
723805	PoLaRoll	HaDEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	149 625 EUR	Sadarbība	0
723868	EENSULATE	HaDEA	Moderni materiāli	2 171 604 EUR	Sadarbība	1 Nīderlande
723945	ModuLase	HaDEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	610 360 EUR	Sadarbība	0
731884	IoF2020	HaDEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	1 430 727,01 EUR	Sadarbība	1 Itālija
732350	MONICA	HaDEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	946 047 EUR	Sadarbība	1 Nīderlande
732679	ACTIVAGE	HaDEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	2 716 203 EUR	Sadarbība	1 Spānija

Projekta atsauces numurs	Projekta nosaukums	Pārvaldes iestāde	Tematiskā prioritāte	ES ieguldījums	Sadarbība Vienīgais saņēmējs	Apmeklētie/aptaujātie MVU dalībvalsts
733400	LIGHTWARE	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	1 723 615,25 EUR	Vienīgais saņēmējs	Ungārija
737459	Produktīvs 4.0	ECSEL	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	1 404 481,56 EUR	Sadarbība	2 Ungārija
738517	UFPCC	EISMEA	Nanotehnoloģijas	1 399 934,38 EUR	Vienīgais saņēmējs	Somija
738523	LYO-CHECK	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	1 716 791,13 EUR	Vienīgais saņēmējs	Itālija
767287	PROGRAMMAS	HaDEA	Progresīvā ražošana un pārstrāde	1 423 450 EUR	Sadarbība	1 Itālija
767561	SERENA	HaDEA	Progresīvā ražošana un pārstrāde	491 225 EUR	Sadarbība	0
768869	Z-BRE4K	HaDEA	Progresīvā ražošana un pārstrāde	910 437,5 EUR	Sadarbība	0
779152	NANOPĀRSEGUMI	EISMEA	Nanotehnoloģijas	1 617 378 EUR	Vienīgais saņēmējs	0 (MVU pārtrauca darbību, un visa summa tika atgūta)
783790	NarcoScan	EISMEA	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	2 355 937,50 EUR	Vienīgais saņēmējs	Somija
822956	EGgPLANT	EISMEA	Inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos	2 499 999 EUR	Vienīgais saņēmējs	Nīderlande

Projekta atsauces numurs	Projekta nosaukums	Pārvaldes iestāde	Tematiskā prioritāte	ES ieguldījums	Sadarbība Vienīgais saņēmējs	Apmeklētie/aptaujātie MVU dalībvalsts
823614	ONCOSMART	EISMEA	Inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos	2 343 950 EUR	Vienīgais saņēmējs	Itālija
830550	SKAIDRĪBA	EISMEA	Inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos	2 457 902,13 EUR	Vienīgais saņēmējs	Spānija
858355	Teraloop IIS	EISMEA	Inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos	2 425 937,50 EUR	Vienīgais saņēmējs	Somija

Avots: Komisijas datubāze

Annex III. Inovācijas un digitalizācijas atbilstības kritēriji saskaņā ar MVUG

	Kritērijs	Galasaņēmēju kopskaits (skaits)	%	Kopējās apstiprinātās summas (miljardos EUR)	%
1.	**Izmantos finansējumu, lai izstrādātu inovatīvus produktus/procesus/pakalpojumus**	**17 064**	**41 %**	**10,3**	**42 %**
2.	Strauji augoši uzņēmumi	3316	8 %	2,2	9 %
3.	Iztērēti > 5 % no pamatdarbības izmaksām par pētniecību un inovāciju vismaz vienā no pēdējiem 3 gadiem	1520	4 %	0,5	2 %
4.	Vairāk nekā 20 % no pieprasītās aizdevuma summas ir iztērēti pētniecībai un inovācijām, un izdevumi šajā jomā tiks palielināti	1057	3 %	0,7	3 %
5.	Vairāk nekā 80 % aizdevuma tērēs pētniecības un inovācijas darbībām	4126	10 %	1,4	6 %
6.	Saņemts atbalsts inovācijai no ES / valstu / reģionālajām programmām	8197	20 %	5,3	22 %
7.	ES iestāde/struktūra piešķir inovācijas balvu	223	1 %	0,1	0 %
8.	Ir reģistrējis vismaz vienu tehnoloģijas tiesību objektu un izmantos aizdevumu, lai to komercializētu	886	2 %	0,8	3 %
9.	Saņemts ieguldījums no riska kapitāla fonda/komerceņģeļa	2254	5 %	1,0	4 %
10.	Izmantos finansējumu, lai iekļūtu jaunā produktu vai ģeogrāfiskajā tirgū	653	2 %	0,4	1 %
11.	Vismaz vienā no pēdējiem trīs gadiem pētniecībai un inovācijām tērēti ≥ 10 % no darbības izmaksām	1262	3 %	0,9	4 %

Kritērijs	Galasaņēmēju kopskaits (skaits)	%	Kopējās apstiprinātās summas (miljardos EUR)	%
12. iztērēti ≥ 10 % gadā vai > 15 % no pētniecības un inovācijas pamatdarbības izmaksām (mazs vidējas kapitalizācijas uzņēmums)	23	0 %	0,1	0 %
13. Radušies pētniecības un inovācijas izdevumi, ko kvalificējušas kompetentās iestādes pēdējo 36 mēnešu laikā	546	1 %	0,5	2 %
14. Pēdējos 36 mēnešos izraudzīts par inovatīvu uzņēmumu	237	1 %	0,2	1 %
15. Plāno investēt digitalizācijā	237	1 %	0,2	1 %
KOPĀ	**37 440**	**100 %**	**24,4**	**100 %**

Avots: Tabula, kas publicēta galīgajā īstenošanas ziņojumā InnovFin MVU garantiju mehānisms (InnovFin SME Guarantee) 2022. gada 31. decembrī.

Annex IV. Salīdzinājums – "Apvārsnis 2020" salīdzinājumā ar "Apvārsnis Eiropa"

Tehnoloģiju pārnese

Mērķis	"Apvārsnis 2020" rīki	Konstatētās nepilnības ("Apvārsnis 2020")	"Apvārsnis Eiropa" rīki	Konstatētie trūkumi (HE)
pionierpētījumi agrīnā stadijā	NJT atklātā iniciatīva	• Koncentrēšanās uz agrīnā posma, augsta riska pētniecību • Ierobežotas tiešas saiknes ar turpmākajiem komercializācijas posmiem	EIP instruments "Pathfinder"	• nav paredzēts ieviešanai tirgū
riska finansējums augsta riska inovācijai	InnovFin tehnoloģiju pārneses (TT) mehānisms	• ierobežota tieša orientācija uz MVU	EIP pāreja	• šajā posmā nav novērtēta efektivitāte
pētniecības sasaiste ar tirgu	EIP izmēģinājuma projekts (2018.–2020. gadam)	• nav skaidru GDR izmantošanai • vāji pēcpasākumu mehānismi • nepilnīga integrācija ar pieprasījuma puses rīkiem	EIP pāreja	• šajā posmā nav novērtēta efektivitāte
Uzraudzība un redzamība	"Inovāciju radars"	• Ierobežota efektivitāte, atbalstot ieviešanu tirgū un izmantošanu • nepietiekamas saites uz finansējumu un turpmākiem pasākumiem • Zema informētība saņēmēju vidū	EIP portfeļa pārvaldība/Eiropas Inovācijas rezultātu pārskats	• tikai apkopotie rādītāji • ierobežota MVU specifiska izsekošana • neskaidra saikne ar izvēršanas rezultātiem šajā posmā

Laišana tirgū

Mērķis/dimensija: ieviešana tirgū un komercializācija	"Apvārsnis 2020" rīki	Nepilnības ("Apvārsnis 2020")	"Apvārsnis Eiropa" rīki	Trūkumi (HE)
Atbalsts komercializācijai	MVU instruments (1. posms un 2. posms)	• nav strukturēta paplašināšanas plāna • nepietiekama ieguldītāju piekļuve • nekonsekventa pēcpārbaude	EIP instruments "Accelerator" (dotācija + kapitāla daļa)	• efektivitāte netiek sistemātiski novērtēta • nav uz ieviešanu orientētu GSR • neskaidra ietekme uz produkta ieviešanu tirgū
riska finansējums augsta riska inovācijai	InnovFin (parāda un kapitāla finansējuma instrumenti)	• uzraudzība vērsta uz apjomiem, nevis rezultātiem • nav GSR attiecībā uz ieviešanu tirgū • nav veikts MVU *ex post* novērtējums pēc pasākuma	EIP fonds / Invest-EU	• nav novērtēts, vai kapitāla ieguldījums novērš InnovFin trūkumus • neskaidra ietekme uz MVU komercializāciju
Konsultēšana un tīkla pakalpojumi	MVU instrumenta apmācības un tīklošanas pasākumi	• ierobežota MVU spēja īstenot tirgus stratēģiju • netiek pielāgotas MVU vajadzībām • nav vērojams nozīmīgs MVU ieguldījums • nav skaidrs, kā tas veicina produkta ieviešanu tirgū	EIP kopienas platforma un mērķtiecīga kontaktu veidošana	• nav novērtēta efektivitāte • nav skaidrs, vai mērķauditorijas izvēle ir uzlabojusies

Izplatīšana un izmantošana

Mērķis / dimensija: izplatīšana un izmantošana	"Apvārsnis 2020" rīki	Nepilnības ("Apvārsnis 2020")	"Apvārsnis Eiropa" rīki	Trūkumi (HE)
Pārredzamība un projekta redzamība	CORDIS (projektu kopsavilkumi)	• ierobežota MVU raksturīga redzamība • statiska ziņošana, nepietiekami turpmākie pasākumi	Finansējuma un iepirkumu portāls / CORDIS (atjaunināts)	• joprojām koncentrējās uz ziņošanu par atbilstību • ierobežoti pierādījumi par ietekmi uz MVU ienākšanu tirgū
uzticamība un inovāciju aizsardzība	IĪT	• nevienmērīga izmantošana • MVU trūka stratēģiskā intelektuālā īpašuma – IĪ spējas • bieži vien vispārīgas	Atbalsts intelektuālā īpašuma tiesību jautājumos, izmantojot EIP Kopienas platformu	• nav novērtēta efektivitāte • neskaidrs ieguldījums MVU komercializācijā
tehniskie un reklāmas pasākumi	projekta tīmekļa vietnes	• kvalitāte ļoti atšķirās • ierobežota darbības tvērums, kas pārsniedz konsorciju • nav strukturētas uzraudzības	EIP kopienas platformas profili un digitālā izplatīšana	• efektivitāte nav novērtēta • nav skaidrs, vai MVU ir labāka redzamība
komunikācija un darījumdarbības modeļa izstrāde	MVU instrumenta apmācības	• nevienmērīga izmantošana • ierobežota pielāgošana MVU vajadzībām • nav skaidrs, kā tas veicina produkta ieviešanu tirgū	EIP uzņēmējdarbības paātrināšanas pakalpojumi (BAS)	• efektivitāte netiek sistemātiski novērtēta • nepietiekami izstrādāti GSR attiecībā uz MVU komercializācijas rezultātiem
sadarbība ar ieinteresētajām personām	pasākumi un tīklu veidošana	• nevienmērīga līdzdalība • ierobežota integrācija ar Komisijas dienestiem • nav strukturēta ieviešanas procesa	Eiropas inovāciju ekosistēmu (EIE) sadarbības pasākumi	• pārāk agri vērtēt • nav uz ieviešanu orientētu GSR • nav skaidrs, kā tas saistīts ar MVU tirgus pieņemšanu

Annex V. Mūsu aptauja programmas “Apvārsnis 2020” dalībniekiem

01 Mūsu aptauja programmas “Apvārsnis 2020” dalībniekiem bija vērsta uz MVU piecās dalībvalstīs – Somijā, Ungārijā, Itālijā, Nīderlandē un Spānijā – tajās pašās valstīs, kuras mēs apmeklējām klātienē revīzijas nolūkā. Visi viņi bija saņēmuši dotācijas prioritātes jomā “Vadošā loma rūpniecībā” saistībā ar inovāciju pasākumiem, un mēs aplūkojām programmu “Līderība atbalstošajās un rūpnieciskajās tehnoloģijās“ (LEIT) un MVU instrumentu.

02 Minētie MVU piedalījās gan sadarbības, gan viena saņēmēja projektos, kas tika pabeigti ne vēlāk kā 2022. gadā saskaņā ar mūsu pārskatīšanai izvēlētajām iniciatīvām, konkrētāk, “informācijas un komunikācijas tehnoloģijas” (IKT), “nanotehnoloģijas”, “fotonika”, “uzlaboti materiāli un uzlabota ražošana un pārstrāde”, un dažos projektos kopuzņēmumu “ECSEL” ietvaros un uz MVU konkrētās programmās. Koncentrējoties uz šiem atbalsta saņēmējiem, mums izdevās iegūt informāciju, kas precīzi atspoguļo LEIT atbalstīto pasākumu daudzveidību un apjomu šajās stratēģiskajās jomās.

03 Aptaujas mērķis bija apkopot tiešu informāciju, kas ir būtiska mūsu revīzijai, par tādiem jautājumiem kā ES atbalsta nozīme pētniecības un inovāciju pasākumos, grūtības, ar kurām saskārušies, piekļūstot atbalstam, rezultātu izplatīšana un izmantošana, kā arī faktiskais un sagaidāmais ieguldījums ekonomiskajos rādītājos.

04 No 172 uzņēmumiem, ar kuriem sākotnēji sazinājāmies, saņēmām 85 atbildes, kas atbilst aptuveni 49,4 % līdzdalībai. Tomēr, atskaitot 11 MVU, kas vairs nedarbojās, koriģētā izlase sastāvēja no 161 aktīvi darbojošos uzņēmumiem, tādējādi faktiskais atbilžu rādītājs sasniedza aptuveni 53 %.

Saīsinājumi

Saīsinājums	Definīcija/skaidrojums
"Apvārsnis 2020"	"Apvārsnis 2020":
CORDA	Kopīgās pētniecības datu noliktava
CORDIS	Kopienas Pētniecības un attīstības informācijas dienests
DFS	Daudzgadu finanšu shēma
EIB	Eiropas Investīciju banka
EIF	Eiropas Investīciju fonds
EIP	Eiropas Inovācijas padome
EISMEA	Eiropas Inovācijas padome un Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūra
EKF	Eiropas Konkurētspējas fonds
GSR	Galvenais darbības rādītājs:
HaDEA	Eiropas Veselības un digitālā izpildaģentūra
HE	"Apvārsnis Eiropa":
IĪT	Intelektuālā īpašuma tiesības
IKP	Iekšzemes kopprodukts:
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
InnovFin	ES finansējums inovatoriem
KET	Svarīga pamattehnoloģija
LEIT	Vadošā loma pamattehnoloģiju un rūpniecisko tehnoloģiju jomā
MVU	mazie un vidējie uzņēmumi
NMBP	Nanotehnoloģijas, modernie materiāli, biotehnoloģijas un modernā ražošana un pārstrāde
P&I	Pētniecība un inovācija
Pētniecība un izstrāde	Pētniecība un izstrāde
TGL	Tehniskās gatavības līmeņi

Glosārijs

Termins	Definīcija/paskaidrojums
"Apvārsnis Eiropa":	Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas finansēšanas programma 2021.–2027. gadam.
"Apvārsnis 2020":	ES pētniecības un inovācijas finansēšanas programma 2014.–2020. gada periodam.
Ar tirgu cieši saistīts pasākums/darbība/aktivitāte:	pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" kontekstā darbība, kas paredzēta, lai izstrādātu plānus vai projektus jauniem, pārveidotiem vai uzlabotiem produktiem, procesiem vai pakalpojumiem.
CORDA	centrālais repozitorijs ar datiem, kas savākti vai iegūti, īstenojot ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammu.
CORDIS	galvenais publiskais repozitorijs un portāls, kurā pieejama informācija par visiem ES finansētajiem pētniecības projektiem un to rezultātiem.
Darbība:	ES pētniecības pamatprogrammu kontekstā – viens no dažādiem finansēšanas shēmu veidiem.
Dati	kvalitatīvo vai kvantitatīvo lielumu vērtību kopums, piemēram, fakti vai mērījumi, no kuriem var iegūt informāciju.
Datubāze:	strukturēts datu kopums, ko glabā elektroniski un kas ir pieejams aplūkošanai un izgūšanai.
Deleģēšanas nolīgums	nolīgums, kas konkrētās politikas jomās noslēgts ar fiziskām vai juridiskām personām par ES līdzekļu izlietošanu netiešā pārvaldībā.
Digitalizācija:	digitālo tehnoloģiju un digitalizētās informācijas ieviešana procesos un uzdevumos.
Efektivitāte:	apmērs, kādā ar veiktajām darbībām ir sasniegti izvirzītie mērķi.
Ekonomiskais sniegums:	valdības vai uzņēmuma efektivitāte preču ražošanā vai pakalpojumu sniegšanā.
Finanšu instruments:	finansiāls atbalsts no ES budžeta kapitālieguldījumu vai kvazikapitāla, aizdevumu vai garantiju, vai citu risku pārdales instrumentu veidā.
Galvenais darbības rādītājs:	skaitļos izsakāms rādītājs, kas parāda sniegumu attiecībā pret galvenajiem mērķiem.
Iekšzemes kopprodukts:	valsts labklājības standarta rādītājs, kas balstīts uz attiecīgajā valstī saražoto preču un pakalpojumu kopējo vērtību (parasti viena gada laikā).
Ietekme:	pabeigta projekta vai programmas plašākas ilgtermiņa sekas, piemēram, sociāli ekonomiskie ieguvumi iedzīvotājiem kopumā.
Ietekmes novērtējums:	politikas iniciatīvas vai citas darbības iespējamās (*ex ante*) vai faktiskās *ex post*) ietekmes analīze.

Inovācijas plaisa:	atšķirība starp organizācijas vai ekonomikas pašreizējo inovāciju apjomu un tās faktisko potenciālu, vai arī starp dažādām vienībām, valstīm vai nozarēm.
Intelektuālais īpašums:	oriģināla radīšana, piemēram, izgudrojums, literārs vai mākslas darbs vai simbols, nosaukums vai attēls, ko izmanto komercijā.
Intelektuālā īpašuma tiesības:	juridiskās tiesības uz intelektuālo īpašumu.
Izmantošana:	pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" ietvaros ES projekta rezultātu izmantošana turpmākās darbībās, kas nav iekļautas projekta darbības jomā.
Izplatīšana:	"Apvārsnis 2020" un "Apvārsnis Eiropa" ietvaros – plānots, stratēģisks process, lai dalītos ar projekta rezultātiem, pētījumu secinājumiem vai informāciju ar konkrētām mērķauditorijām.
Komercializācija:	produkta vai pakalpojuma komercializācijas process.
Kopuzņēmums:	ES struktūra, kas izveidota kopā ar publiskajiem/privātajiem partneriem, lai īstenotu projektu vai darbību pētniecības un tehnoloģiju jomā.
Mazie un vidējie uzņēmumi:	lieluma definīcija, ko attiecina uz uzņēmumiem un citām organizācijām atkarībā no tajos nodarbināto darbinieku skaita un noteiktiem finanšu kritērijiem. Mazi uzņēmumi ir tādi, kuros strādā mazāk par 50 darbiniekiem un kopējais apgrozījums vai bilance nepārsniedz 10 miljonus EUR. Vidēji uzņēmumi ir tādi, kuros strādā mazāk par 250 darbiniekiem un kopējais apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus EUR vai kopējā bilance nepārsniedz 43 miljonus EUR.
Tehnoloģijas gatavības līmenis:	metrika, ko izmanto, lai noteiktu tehnoloģijas briedumu un ļautu ticami salīdzināt dažādas tehnoloģijas attiecīgajā sistēmā vai vidē.
Vidējas kapitalizācijas sabiedrība:	uzņēmums, kurā strādā līdz 3000 darbiniekiem

Komisijas atbildes

https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2026–24

Laika grafiks

https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2026–24

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemti vērā riski, kam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo darbības revīziju veica IV revīzijas palāta – Tirgu regulēšana un konkurētspējīga ekonomika, ko vadīja Eiropas Revīzijas palātas loceklis Petri Sarvamaa, ar privātkancelejas vadītāja Benjamin Jakob un privātkancelejas atašeja Elmo Torppa atbalstu; galvenais vadītājs John Sweeney; darba grupas vadītāja Maria Isabel Quintela; darbuzdevuma vadītājs Felipe Andres Miguelez, revidenti Georgia Bichta, Maria Eleni Andreou, Tarik El Rhani, Orsolya Szarka, kā arī praktikanti Adam Czarnecki un Carlotta Gisonni. Lingvistisko atbalstu sniedza Michael Pyper. Grafisko atbalstu sniedza Dunja Weibel.

No kreisās uz labo: Carlotta Gisonni, Dunja Weibel, Benjamin Jakob, Maria Isabel Quintela, Petri Sarvamaa, Georgia Bichta, Elmo Torppa, Tarik El Rhani, Adam Czarnecki, John Sweeney, Maria Eleni Andreou.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2026

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar ERP Lēmumu 6–2019 par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licence. Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

1., 3., 5., 6., 8., 9., 10. un 11. attēls, 2. un 5. izcēlums, I pielikums – 2. un 3. attēls: ikonas ir izstrādātas, izmantojot resursus no vietnes Flaticon.com. © Freepik Company S.L. Visas tiesības aizsargātas.

Vāka foto: © kkolosov / stock.adobe.com.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-8293-6	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/5109269	QJ-01-26-045-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-8294-3	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/8949029	QJ-01-26-045-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Revīzijas palāta, īpašais ziņojums XX/2026 EU funding for innovation and competitiveness Limited focus on close-to-market measures under Horizon 2020's "industrial leadership" priority, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2026. gads.

Revīzijā tika novērtēts, vai programmas "Apvārsnis 2020" finansējums prioritātes jomā "vadošā loma rūpniecībā" efektīvi atbalstīja inovāciju, tehnoloģiju nodošanu, ieviešanu tirgū un inovatīvu uzņēmumu, jo īpaši MVU, izaugsmi, kā arī to, vai Komisijas veiktais uzraudzības un novērtēšanas darbs atbalstīja šos mērķus. Lai gan ES stratēģiskās prioritātes tika atspoguļotas darba programmās, saiknes starp dalībnieku vajadzībām un uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus nebija skaidras. Atbalsts galvenokārt tika vērsts uz vidēja līmeņa TGL projektiem, un nepietiekams uzsvars tika likts uz darbībām, kas cieši saistītas ar tirgu, komercializāciju un paplašināšanos. Komisijas īstenotajai uzraudzībai trūka sistemātisku pēcpasākumu, uzticamu dalībnieku datu un metožu, lai novērtētu ilgstošu ekonomisko vērtību. Mēs iesakām stiprināt tehnoloģiju nodošanu, ieviešanu tirgū, mēroga paplašināšanu, uzlabot uzraudzību un pilnveidot dalībnieku ekonomiskās darbības un inovācijas spēju novērtēšanu.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

CURIA RATIONUM
EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA

Eiropas Savienības Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors